Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

ЗАМАН

2011 жыл 28-чи май, шабат кюн.
№ 99 (18770)

Багъасы 3 сомду

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ ВРЕМЯ ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Парламент

Байламлыкъла кючленедиле

Тюнене КъМР-ни Парламентинде Север-Кавказ Парламент Ассоциацияны учредитель конференциясы болгъанды. Аны ача, Къабарты-Малкъар Республиканы законла чыгъарыучу органыны башчысы Чеченланы Ануар Ассоциацияны къурауну башламчысы КъМР-ни Парламенти болгъанын чертгенди. Анга Север-Кавказ федеральный округну 13 объектинден жетиси киргенлерин билдиргенди.

-Биз праволу къыралны, демократияны эмда россейли парламентаризмни айнытыугъа юлюш къошарыгъыбызгъа борчлу болгъаныбызны, законла чыгъарыу ишни бир конституциягъа кёре бардырыргъа кереклисин эмда парламентле аралы бирге ишлеуню магъаналылыгъын толусунлай сезип бирикгенбиз. Парламентлени араларында байламлыкъла бизни регионларыбызны бирча ишлерин тамамлаугъа, парламентаризмни айнытыугъа себеплик этериклерине ишексизме,-дегенди Ануар Ахматович.

Андан сора Север-Кавказ Парламент Ассоциацияны къуралыууну юсюнден келишимге къол салыу башланнганды. Анга биринчи болуп Къабарты-Малкъарны Парламентини башчысы Чеченланы Ануар салгъанды. Ары дери уа ол Келишим жарашдырыла туруп,аны битеу субъектлени законла чыгъарыучу органлары сюзгенлерин, ала этген оюмла бла предложенияла да эсге алыннганларын билдиргенди.

Келишимге Дагъыстанны, Ингуш, К ъарачай-Черкес, Север-Осетия (Алания), Чечен Республикаланы, Ставрополь крайны баш законодательный органларыны келечилери къол салып бошагъандан сора, Чеченланы Ануар аланы барысын да аланы араларында халла официальный даражагъа кёчгенлери бла алгъышлагъанды, ол а законла чыгъарыу ишни игилендирирге себеплик этмей къоймазлыгъын чертгенди.

Ызы бла Север-Кавказ Парламент Ассоциациясыны уставы, регламенти да къабыл кёрюлгендиле эмда алагъа да къол салыннганды.

Конференциягъа къатышханла Ассоциацияны ишин къурауну Чеченланы Ануар кёргюзтген жангы амалын да дурус кёргендиле. Ол да неди десегиз, Ассоциацияны ишин, башха заманладача, календарь жылны башында угъай, сентябрьден башларгъа эмда келир жылны сентябрине дери бардырыргъа.

Дагъыда Къабарты-Малкъарны Парламентини спикерини айтханы бла жыйылгъанла Ассоциацияны председателине Чечен Республиканы Парламентини Председатели Дукуваха Абдурахмановну айыргъандыла. Конференцияланы да жылгъа эки кере бардырыргъа келишгендиле.

Дагъыстан Республиканы Халкъ Жыйылыууну Председателини биринчи орунбасары Николай Алчиев Ассоциацияны ишчи органларын ол ишин башлагъынчы айырыуну тюзге санагъанды. Шёндюден окъуна тийишли комитетле къуралсала, сентябрьде, къурау жумушлагъа бёлюнмей, ишни къолгъа алыргъа боллукъду,дегенди. Чечен Республиканы законла чыгъарыучу органыны башчысы уа Ассоциацияны жыйылыуларына регионланы законла чыгъарыучу органларыны башчылары кеслери келирге керекдиле деп, сёзню алай салгъанды.

Конференцияны ахырында пресс-конференция болгъанды. Север-Кавказ Парламент Ассоциациягъа киргенле журналистлени соруулларына жууапла бергендиле.

ТЕКУЛАНЫ Хауа.

ЫСПАС

Юйге жылыу, ырахатлыкъ да келгенди

Быйылны башында КъМР-ни Президенти Арсен Каноков кесини ишчи кабинетинде бир къауум адамны приёмгъа алгъан эди. Келгенлени асламысы анга социальный жумушла бла келгендиле, саусузгъа бакъдырыргъа неда окъуугъа салыргъа, юйге ремонт этерге болушлукъ этерин тилегендиле. Жашау юйле бла байламлы бир бирге дау этгенлени айырырын излегенле да болгъандыла.

Ол кюн Президентге тилек бла келгенлени араларында Черек районудан Гуппойланы Асият Хусеновна да болгъанды. Ол а юйюне газ тартдырыргъа къолундан келмей тургъанына тарыкъгъан эди. Республиканы башчысыны буюруууу бла Къурулуш, архитектура эмда жашау журтла-коммунальный мюлк министерство Черек районну эмда Огъары Жемталаны администрациялары бла бирге ол тиширыуну юйюне дери 150 метрге газ быргъыла тартдыргъандыла.

Гуппойланы юйюрлери А.Б. Каноковха аланы жарсыуларына эс буруп, жумушларын тынгылы бардырыргъа себеплик этгени ючюн жюрек ыразылыкъларын билдиредиле.

БЁЗЮЛАНЫ Залина.
Черек районну администрациясыны пресс-службасы

Билдириу

Оюмларыгъызны, проектлеригизни сакълайбыз

2011 жылда 8-чи июньда Парламентни Председателинде Жамауат советни жыйылыуу боллукъду. Анда сёз Къабарты-Малкъар Республикада тахта кёгетлени бла жемишлени хазырлаучу эмда жарашдырыучу организацияланы болумларыны эмда аланы айныу онгларыны юслеринден барлыкъды. Тахта кёгетлени бла жемишлени хазырлау, жарашдырыу, сакълау эмда сатыу бла байламлы башха магъаналы вопросланы сюзерге да белгиленеди.

Ол жыйылыугъа хазырланыу жаны бла ишчи къауум сюзюллюк тема бла байламлы оюмланы, эсгертиулени, амалланы, проблемаланы юслеринден да КъМР-ни Парламентине 2011 жылда 5-чи июньнга дери бу телефон номерлеге сёлешип билдирирге кереклисин тилейди: **40-48-63**, **40-42-48**. Аны ючюн деп электрон почтаны да хайырланыргъа боллукъду: **parlam- kbr@mail.ru**.

Къурау комитет.

Жазылыу - 2011

Хурметли окъуучула!

2011 жылны экинчи жарымына жазылыу кампания андан ары бардырылады. Сиз «Заман» газетге связьны къайсы почта бёлюмюнде да жазылыргъа боллукъсуз.

Алты айгъа жазылыуну багъасы тюрленмегенди, алгъыннгылай къалгъанды - 356 сом 10 капек.

Бизни индексибиз -51532

ПРАВИТЕЛЬСТВО

Тийишли оюмла, керекли оноула

Бирси кюн КъМР-ни Правительствосуну Председатели Иван Гертер республиканы районларында инспекция халда барыуун андан ары бадыргъанды. Орта кюн ол министрлени бир къауму бла Прохладна районну къалгъан онтогъуз элине, хуторуна, станицасына да барып, алада социальный объектлени халларына къарагъанды.

Иван Гертер эм министрле Полтавское элни школунда устазла бла ушакъ этгенде.

Комиссия ишин районну Благовещенка элинден башлагъанды. Анда амбулаториядан башха социальный объектле жокъдула. Алай ол да артыкъ аламат халда тюйюлдю. Элде эрттеден бери жашагъан поляклыланы, 1990 жылдан бери тургъан къытайлыланы бир къауму да Правительствону Председателин алгъышларгъа келгенлеринде, амбулаториягъа эс бурурларын тилегендиле. Гертер анга тынгылы ремонт этиллигине сёз бергенден сора, аланы жашау болумларындан хапар соргъанды. «Ишлерге ишибиз, ашаргъа гыржыныбыз барды»,-деп жууаплагъандыла ала.

Эл мюлк министрни заместители Биттиланы Хаким, Аслан Афаунов, Фатимат Амшокова Прохладна районну жаш тёлю комитетини башчысы Анатолий Нестеренко бла ушакъ этген кезиуде.

Андан ары жол Алтуд элге эди. Орта школну директору Сайрат Багова комиссиягъа учрежденияны кёргюзтгенди. Мынга да тынгылы ремонт этерге керек болгъаны кёрюнюп тура эди. Инженер коммуникациялары, техника оборудованиясы да осал эдиле. Иван Константинович школда ненча сабий окъугъанын эмда аланы анда къалай ашатханларын да соргъанды. Директор 339 сабий болгъанын, бир кюннге бир окъуучуну ашына 57 сом къоратылгъанын да билдиргенди. Къонакъла школну ашханасына киргенлеринде, столда бёрекле бар эдиле. Гертер, багъаларын соруп, ахча да тёлеп, бирин ашап, татыуун жаратханды, министрлеге да: «Ашап кёрчюгюз, ичлеринде бир кёпдю хобустасы»,- дегенди.

Андан сора школгъа ремонт этилсе, аны терезелери, эшиклери да алышындырыллыкъларын айтханды. Директор а спорт зал тарлыкъ этгенин да билдиргенди. Ол заманда КъМР-ни билим бериу эм илму министрини къуллугъун толтургъан Сафарби Шхагапсоев а, сёзге къошулуп: «Сиз кёп зат тилейсиз, алай окъуугъа эс бурмагъанча кёрюнесиз,бек осал окъугъан школчула бу элдедиле эмда Къарагъачдадыла»,-деп эсгертгенди.

Къыркъ беш саусузгъа жери болгъан больницагъа кирип къарагъанларында уа, КъМР-ни саулукъ сакълау министри Фатимат Амшокова: «Мындача халны шахар больницаланы кёбюсюнде кёрлюк тюйюлсе»,-деп белгилегенди. Керти окъуна, мында хар жерде да тизгинлилик, тазалыкъ эсленедиле. Палаталада экишер жер барды. Оборудование бла да больница жалчытылыныпды. Аны баш врачы Павел Калпак айтханнга кёре, алагъа мекямны предпринимательле Хадис Абазехов бла Хасан Дешев ишлеп бергендиле. Аны бла да къалмай, дайым да болушлукъ этгенлей, кёз-къулакъ болгъанлай турадыла.

Элни администрациясыны башчысы Таужан Балкарова уа элни амбулаториясы осал халда болгъанын айтханда, комиссияны членлери аны больницагъа къошуп къоюуну тюзге санагъандыла.

Индрис Кажаров атлы Культура юйню аллында къонакълагъа,тау адетдеча, туз-гыржын, боза бла тюбегендиле. Мекямны тыш сыфаты ариу кёрюннгенликге, ичинде алышынырыкъ затла бардыла. Анда ишлегенле жаш тёлюге бош заманын зауууккълу ётдюрюрча артыкъ уллу онгла болмагъанларын билдиргендиле.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Байрам

Огъурлу юйюрлени, ахшы адамланы, усталаны саугъалагъандыла

Нальчикде Къырал концерт залда «Жылны бек иги тиширыуу» деген байрам кезиулю кере бардырылгъанды. Ол 2001 жылдан бери бардырылады. Быйыл анга он жыл болады. Аллай бир заманны ичинде республикада жашагъан, ишлеген кёп тиширыула ол махтаулу атха тийишли болгъандыла. Аланы араларында белгили врачла, устазла, культураны бла искусствону къуллукъчулары, илмуну айнытыугъа къыйын салгъанла, къырал оноучула да бардыла.

Уяналаны Аминатны саугъалагъан кезиуде.

Хар замандача, бу жол да жылны ичинде бек игиге саналгъан тиширыуланы хурметлеу Юйюрню халкъла аралы кюнюню аллында бардырылгъанды. Аны себепли бек алгъа гюлле бла жасалгъан ариу сахнагъа жангы къуралгъан юйюрлени чакъырадыла. Аланы араларында Дондуланы Азрет бла Айшаланы Лейля да бардыла. Шахар ЗАГС-ны башчысы Валентина Шериева, жангы къуралгъан юч юйюрню да алгъышлап, алагъа некях этилгенине шагъатлыкъ къагъытла бергенди.

Ызы бла сахнагъа бирге элли жыл жашагъан дагъыда юч юйюрню чыгъарадыла. Ала Таппасханланы Алим бла Зайнаф, Анатолий бла Алевтина Канунниковла, Виталий бла Батужан Бороковладыла. Бу юйюрлени сабийлери, туудукълары, аладан туугъанла да кёпдюле. Ала жашау жолларында бир бирни ангылап барадыла. Таппасханланы Алим, жаш юйюрлеге насийхат сёзюн айта: «Бир бирни ангылай, бир бирге кёз-къулакъ бола билигиз, бек башы уа - сёзню айтырдан алгъа иги сагъыш этигиз, бирде биригиз айтханда, башхагъыз тынгылай билигиз», -дегенди. Алимни бла Зайнафны тёрт сабийлери барды, аладан туугъанла да тогъуз боладыла. Кёп болмай а къызлары баш иеси бла бирге жашагъанлы жыйырма беш жыл толгъанын белгилегенди.

Бороковла юйдегили болгъанларында уа, Виталийни анасы къыйын саусуз эди. Келинни келтиргенде, тёшек болуп тургъан тиширыу келинчигин кёрюр, аны къучакълар ючюн, да къопхан эди. Андан сора сау болуп, кёп жашагъанды. Канунниковла да эки жаш ёсдюргендиле, ала да кёп алгъыш этгендиле. Жаш юйюрле жашау сынаулары болгъанлагъа жюрек ыразылыкъларын билдиргендиле, насийхат сёзлерин эслеринде тутаргъа сёз бергендиле.

Тиширыуланы шахар советини атындан алты юйюрге да саугъала берилгендиле.

Андан сора сахнагъа Нальчикде 5-чи номерли сабий садха жюрюген къызчыкъла бла жашчыкъла чыгъып, аналаны, ынналаны алгъышлагъандыла, озгъан он жылны ичинде конкурсда сайланнган тиширыуланы атларын санап чыкъгъандыла. Ызы бла 2010 жылда тюрлю -тюрлю номинациялада хорлагъанланы атларын туура этиу да башланады. Гуманизмлиги эмда жандауурлукъ ишге тири къатышханы ючюн 1-чи номерли поликлиниканы врачы Зоя Берсекова саугъаланнганды. Анга саугъасын берирге сахнагъа Нальчикде 1-чи эмда 2-чи номерли клиника больницаланы баш врачлары Николай Шогенов бла Ботталаны Хадис чакъырылгъан эдиле.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Жангылыкъла

Кенгеш

Даулашлагъа комиссия къарарыкъды

КъМР-ни Билим бериу эм илму министерствосунда 2011 жылда ЕГЭ-ни (бир къырал экзамен) бардыргъан кезиуде апелляцияланы (тарыгъыуланы) вопросларына кёре даулаш жаны бла комиссияны кенгеши болгъанды. Аны билим бериу эм илму министрни заместители, комиссияны председатели Лидия Дорохина бардыргъанды. Жыйылыугъа къатышханла комиссияны ишини юсюнден министрни буйругъу бла шагъырейленнгендиле эмда школланы бошагъанладан тюшген апеляция заявленияланы алыуда чыкъгъан къурау вопросланы сюзгендиле.

Быллай комиссияла регионлада ЕГЭ-ни бардырыуда эмда анга багъа бериуде чыкъгъан даулашланы тамамлар ючюн, регионлада къуралгъанларын эсигизге салайыкъ. Кёрюмдюле белгили болгъандан сора эки кюнню ичинде школну бошагъан апелляцияны юсюнден заявление берирге боллукъду, хар келген тарыгъыугъа ол кеси анда тургъанлай, комиссияны экспертлери къарарыкъдыла. Даулаш жаны бла комиссия 30-чу майдан башлап, экзаменле бошалгъынчы дери ишлерикди.

Болум

Республикагъа хата жетмегенди

Къабарты-Малкъарны Эл мюлк министерствосуну битимчилик эм химизация бёлюмюню начальниги Тахир Пшихачев билдиргеннге кёре, республикабызны битеу районларында терк-терк жаууунла жауа да, тохтай турадыла, алай ала эл мюлк битимлеге эм башха затлагъа заран тюшюрмегендиле. Быйыл 26-чы майгъа КъМР-де сакъ жауунла эм буз жаууп къыйнап, къыйын болум тохташдырылмагъанды.

Жауунлу кюнлеге да къарамай, иеликни къайсы формасында да болгъан битеу мюлкле жаз башы урлукъ себиу ишлени 95 процентин бошагъандыла. Жаланда Бахсан эм Зольск районлада уллу болмагъан участкала къалгъандыла. Келе тургъан ыйыкъда жазлыкъланы себиу ахырына жетдирилликди.

Жарсыугъа, буз къатыш жаугъан сакъ жауунла Север Кавказ эм Юг федеральный округланы субъектлерини эллилерине эм ёсе тургъан жангы эл мюлк битимлеге уллу заран салгъандыла. Аны бла байламлы бу эки федеральный округланы бир-бир субъектлеринде къыйын болум тохташдырылгъанды. Ала бизни къоншуларыбыз – Ингушетия, Север Осетия-Алания, Адыгеядыла. Алада онла бла эллени суу басханды, къутургъан суула кюзлюк эм жазлыкъ битимлени мингле бла гектарларын думп этгендиле.

Къабарты-Малкъарны уа, ол жаны бла насыбы тутханды.

Конференция

Окъуучуну проектин жаратхандыла

Кёп болмай Москваны къатында Немецино поселкада «Мени законла чыгъарыуда башламчылыгъым» деген VI битеуроссей конкурсну ахыр очный конференциясы бардырылгъанды. Къырал Думаны 105-жыллыгъына эмда Ю.А.Гагарин Космосха учханлы 50-жыллыгъына аталып бардырылгъан бу конкурсха Россейни 245 шахарындан бла элинден 5 минг чакълы бир адам къатышханды.

Аладан юч жюзге жуууугъу ахыр конференциягъа чакъырылгъандыла. Аланы араларында Прохладнаны 3-чю номерли лицейини 10-чу классыны окъуучусу Анна Фоменко эмда анда устаз болуп ишлеген Евгений Сильченко да болгъандыла.

Конференцияны кезиуюнде Аня «Шёндюгю обществону бла табийгъатны араларында хайырлы байламлыкъланы право бла жалчытыу» деген проектин жетишимли къоруулагъанды эмда 3-чю даражалы дипломгъа тийишли болгъанды. «Быллай уллу конкурслагъа къатышыу жаны бла сынау жыйышдыргъаныбыздан сора да, биз фахмулу жашла эмда къызла бла, аланы илму башчылары бла, дагъыда Къырал Думаны депутатлары, илму-экспертле бла тюбешиулерибизден уллу зауукълукъ алгъанбыз, билимибизни да ёсдюргенбиз»,-деп белгилегенди проектни башчысы.

Конкурс

Жазмалары - терроргъа къажау

«2011-2014 жыллада Черек районну жеринде терроризмни бла экстремизмни профилактика этиу» деген целевой программаны чеклеринде бардырылгъан ишлени санында районну школларыны тамата классларыны окъуучуларыны араларында «Терроргъа къажау!» деген темагъа кёлден жазмаланы конкурсу бардырылгъанды.

Алай бла, конкурсну сюзген комиссияны келечилери 1-чи жерни Огъары Жемталаны окъуучусу Бийнёгерланы Фаридагъа бергендиле. 2-чи жерге Аушигерден Алим Хотовну бла Къашхатаудан Чеченланы Оксананы ишлерин тийишли кёргендиле. 3-чю жерни уа Къара-Суу элден Толгъурланы Танзиля, Бызынгыдан Рахайланы Назир эм Жемталадан Улбашланы Марьяна юлешгендиле. Аланы кёлден жазмалары башхаланыкъыладан теманы терен ачыкълаулары бла айырмалы эдиле. Школчула терроризм не себепден жаратылгъаныны юсюнден юлгюле келтиргенден сора да, аны бла къаллай кюреш бардырыргъа кереклисини юсюнден оюмларын ачыкълагъандыла.

Материалланы басмагъа **Инна КУЖЕВА**, **Людмила ПАНФИЛЕНКО**, **ЁЗЮЛАНЫ** Залина хазырлагъандыла.

Жууаплы борчларындан артха турмайдыла 2 бет
Къулакълары иги эшитмегенлеге – жангы аппаратла 2 бет
Ахшы тёрелеге таяна 3 бет
«Мында къанатла битгенча болама» 3 бет

Тийишли оюмла, керекли оноула

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Элде спорт зал болмагъаны бек аманды. Анга да къарамай, спортну эки устасы, тёрт да устасына кандидатла бардыла. Элде физкультура-саулукъ сакълау комплекс ишлерге жер барды. Правительствону Председатели алтудчуланы ол жарсыуларын тамамларгъа сёз бергенди. КъМР-ни спорт, туризм эм курортла министри Аслан Афауновха анга ненча сом къоратыллыгъын да тергерге буюргъанды. Алай Балкарова: «Биз аны санагъанбыз, элли миллион сом керекди», - дегенди. Алай къурулуш,архитектура эмда жашау журтла-коммунальный мюлк министрни къуллугъун толтургъан Ханим Культербаев ол ахчаны асыры кёпге санагъанды. Болсада ахыр оноуну Правительствону Председатели этгенди: «Комплекс ишленирик жерде ток, суу, газ да бардыла, аны себепли кёп къоранч этиллик тюйюлдю, аны къурулушу 2012 жылда бошаларгъа керекди»,-деп кесгин айтханды. Эллени социальный болумларын игилендириу жаны бла программа уа беш жылгъа белгиленнгенин да чертгенди ол.

Ново-Полтавское элни амбулаториясында сууну, канализацияны да болмагъанлары себепли анда ишлегенле, ары келген саусузла да бек къыйналадыла. Аны бла бирге физиокабинетге да бир талай оборудование керекди. Стоматология кабинетде бор машина да эскиди. Баш врач Александра Куравлёва, ала Полтавскоеге бойсуннганларын, ары уа жол артыкъ жууукъ болмагъанына да тарыкъгъанды. Иван Константинович аланы да тилеклерин эсге алыргъа сёз бергенди.

Эл школда 70 сабий окъуйду, 15 устаз ишлейди. Учреждениягъа директорлукъну Роман Гавриленко этеди. Ол кеси да жаш адамды. Башчылыкъ этгенли мында иги жанына кёп тюрлениуле болгъандыла. Осал окъугъанла да аз, жашланы хазна къалмай барысы да спортну кёп тюрлюлери, ол санда шашка, шахмат ойнау бла кюрешедиле. «Директор жаш болгъанлыкъгъа -башды, -дегенди Иван Гертер.- Анга не жаны бла да болушлукъ этерге тийишлиди». Комиссия, арбазгъа чыгъып, школну тёбен жанында ёзенде тереклени, юлкюлени, хансланы да къырып кетерип, иги спорт майдан ишлерге боллугъун белгилегенди. Ол ишге Аслан Афаунов себеплик этерге айтханды.

«Насып» сабий садны уа насып къаты бла да озмагъаннга ушайды. Ол эртте ишленнгени ючюн, жел къаты ургъанда, къабыргъасы жарылып, андан ичине суу агъады. Башындан кирпичле уа хар жауун жаугъаны, жел ургъаны сайын энишге тюшедиле. Ол а сабийлеге, абаданлагъа да къоркъуулу болгъанын айтыр кереклиси да жокъду. Комиссияны членлери садны мекямына тынгылы ремонт этип, башын да жангыдан жабаргъа келишгендиле.

Алайдан ала элни Культура юйюне баргъандыла. Анда ишлегенле бла ушакъ эте, Иван Гертер библиотекагъа да кирип, ненча адам жюрюгенин, ала къаллай китапла окъугъанларын да соруп, карточкалагъа да къарагъанды. Андан сора ол: «Юч китабы болгъан беш окъуучусу бла библиотека неге керекди? Сиз а анга ремонт этерге излейсиз. Хар не ууакъ затны да бизден тилеп турмагъыз да, кесигиз да къармашыргъа кюрешигиз. Элни администрациясыны башчысы уа къайры къарайды, аллай бир жумушну да эталмазлыкъ болуп. Мында арендаторла кёпдюле, ала бла сёлешигиз да онг, амал излегиз»,- деп ыразы болмагъанын билдиргенди. Болсада ол Культура юйге ремонт этилирине, терезелерин да алышындырыргъа себеплик этерге айтханды. Элде терк болушлукъ берген станцияны мекямын кенгертирге кереклисин, аны машинасы да болмагъанын да эсге алгъанды.

Мындагъы школ а 1910 жылда ишленнгенди. Анга да къарамай, тышы бек тап сакъланнганды. Ичи да тизгинлиди. Болсада ремонт этиллик жерлери кёпдюле. Комиссияны къаууму школну арбазында кёп гюлле, юлкюле, терекле да ёсгенлерин жаратханды, ол кёзге ариу кёрюннгенин да белгилегенди.

Прималкинское элде 6,5 минг адам жашайды. Алада болгъан культура ара, амбулатория да жангыртылыуну излеп турадыла.

Покровская станицада культура араны аллында арбазда къонакълагъа «Гармонь покровская» деген тойоюн къауум орус халкъ жыр бла тюбегенди. Жырлап бошагъандан сора уа, ансамбльни тиширыулары Иван Константиновичге Культура юйлеринде къабыргъалары жарылып, башындан суу акъгъанын, ары абаданла, сабийле да кёп жюрюгенлерин, анда станицачыла кеслерини тюрлю-тюрлю къууанчлы ишлерин бардыргъанларын да айтхандыла. Библиотекалары осал халда болгъанын кёргюзтгендиле. Правительствону башчысы, къурулуш министерствону оноучусу бла келишип, бу мекямгъа ремонт этгенден эсе, аны оюп, 300 квадрат метрде жангы, уллу юй салса иги болур, дегендиле. Анга къораргъа боллукъ ахчаны да тергегендиле: ол жети-сегиз миллион болургъа болур. Быллай уллу элге ол артыкъ уллу ахча тюйюлдю, мекямны ичинде культура араны, спорт залны, администрацияны да орнатыргъа боллукъду деп, ол оюмгъа келгендиле. Станицачыла анга ызары болуп, жырлап, Правительствону членлерин алайда иги кесек тутхандыла.

Учебное элде уа комиссия амбулаторияны кесини мекямы болмагъанын, школну спорт залын а кадет корпусха берирге деп тургъанларыны юсюнден да тарыгъыулагъа да тынгылагъанды. Сафарби Шхагапсоев а, школгъа да кирип, анда кемчиликлени кеси кёзю бла кёргюнчю тынчаймагъанды. Окъуу процессни, сабийле ЕГЭ-леге къалай хазырланнганларын, аны аллында кюн ахыр къонгуроуну къалай ётдюргенлерин да соргъанды, битеу кемчиликлени да эсге алгъанды. Мында культура юйню ремонтуна, башха кереклерине да жыйырма миллион кетеригин белгилегендиле келгенле.

Алайдан ала тюзюнлей Лесной элге баргъандыла. Ары жетерге, жолда сакъ жауун жаугъанды, буз да къаты ургъанды. Анга да къарамай, комиссия ишин тохтатмагъанды. Иван Константинович Правительство республиканы хар къыйыр элине да барып, болумну кёзю бла кёрюп, къолундан келген мадарланы да белгилеп бошагъынчы, тынчаймазлыгъын белгилегенди. «Хар жерде да кёрген кемчиликлени,жетишимлени да къагъытха жазабыз, анга кёре ишлерикбиз. Белгиленнген ишле уа, школлагъа, сабий садлагъа, амбулаториялагъа ремонт этиу узакъгъа созулмай башланырыкъдыла. Керекли къурулушла да жууукъ беш жылны ичинде тамаланыргъа тийишлидиле»,-дегенди.

Ол кюн Правительствону председатели, министрле да Прохладна районну дагъыда Янтарный, Черниговское, Советское, Саратовское, Псыншоко эллерине да барып, алада да социальный объектлени халларына къарагъандыла, тийишли оюмла да этгендиле.

ДАЛХАТЛАНЫ Марзият.

28-ЧИ МАЙ ЧЕКЧИЛЕНИ КЮНЮДЮ

Жууаплы борчларындан артха турмайдыла

Совет Союз чачылгъандан сора, Закавказьяны республикалары кеслери алларына къыралла къурагъанлары себепли, Россей Федерацияны чеклери тюрленип, аланы бир къауууму Къабарты-Малкъаргъа, энчи айтханда уа, тау районлагъа тюшеди. Алай бла Черек, Чегем, Холам-Бызынгы, Элбрус ауузлада жангы, шёндюгю излемлеге тийишли заставала ачылгъандыла.

Къабарты-Малкъарда Россейни Юг жанында регионланы арасында биринчи болуп, «къоркъуусузлукъну ызы» къуралгъанды. Ол да неди дегенде, «2003-2010 жыллада РФ-ни къырал чеклери» деген федеральный программада эмда чеклени къоруулауну игилендириу жаны бла комплекс планда белгиленнген жумушлагъа тийишлиликде, Нальчикде РФ-ни ФСБ-сыны КъМР-де Чекчи управлениясыны жангы мекямы эмда тау районлада шёндюгю техника бла жалчытылыннган алты чекчи застава къуралгъандыла. Алай бла чеклени тёгереги бегитилгенди.

Кертисин айтханда, бу жумушла Шимал Кавказда, къоншу къырал Гюржюде да халны эсге алсакъ, заманында этилгендиле. Террористле, наркотикле сатыучула, контрабанда затла келтиргенле Гюржюню жанындан Россейге жолла излейдиле. Неда аманлыкъ иш ючюн жууапха тартыудан къоркъгъанла тышына къачаргъа умут этедиле.

Аны себепли чекчиле профессионал билимлиле болургъа, заставала уа битеу керекле бла жалчытылыныргъа тийишлидиле. Сёз ючюн, «Огъары Бахсан» застава 2006 жылда ачылгъан эди. Бюгюнлюкде ол видеонаблюденияны, телефон байламлыкъны, ол санда космос связьны, жангы системалары, шёндюгю излемлеге тийишли сауутла, техника бла жалчытылыныпды. Ол а, сёзсюз, оператив ишни тирилтирге, чекчилени подразделенияларына башчылыкъ этиуню игилендирирге, бек башы уа чекни жабыкъ халда тутаргъа себеплик этерикди. Ол алай болгъанына уа тарихле шагъат этедиле: арт 3-4 жылны ичинде республикада заставаладан биринде да уллу къаугъала болмагъандыла.

«Терскъол» застава да беш жыл мындан алгъа ачылгъанды. Ол эки къатлы мекямда орналыпды, алада кабинетле, солуу отоула, спортзал, илишан атаргъа юйренирча тир бардыла. «Огъары Малкъар» заставада уа волейбол площадка да къуралгъанды. Тау жерледе ол бютюнда сейирди. Майданны ФСБ-ны алгъыннгы башчысы Патрушев сагъалагъан эди. Солдатланы бла офицерлени жашау болумларына энчи магъана бериледи, ала казармалада угъай, тёртеулен сыйынырча отоулада кечинедиле, офицерлени жашау журтлары башхады.

Заставаланы барыны да тёгереклери таш хуна бла бегитилипдиле, алада болгъан сигнализацияла адам 5 метрге жууукълашханда сезедиле, энтта адамны жылыуун сезген сигнализацияла да бардыла. Бир-бир заставалада уа, хунадан тышында башха сигнализацияла салыннгандыла, ала адамны атлагъанындан «таныйдыла».

Чекчиле, сёзсюз, къыйын да, жууаплы да ишни бардырадыла. Аланы ишлери жамаат къоркъуусузлукъ бла байламлыды. Болсада аскерчиле къуллукъ этиуден тышында солууну юсюнден да унутмайдыла, тёгерекдеги эллиле бла байламлыкъла къураргъа угъай демейдиле.

Сёз ючюн, алгъаракълада РФ-ни ФСБ-сыны КъМР-де Чекчи управлениясы бла Черек районну араларында къырал чекни къоруулауда бирге ишлеуню юсюнден келишимге къол салыннган эди. Анда айтылгъаннга тийишлиликде, районну администрациясы «Огъары Бахсан» эм «Бызынгы» заставалагъа шефлик этерикди. Келишимде къырал чекге жууукъдагъы элледе жашагъанла чекчилеге болушургъа хазыр болгъанлары, чекчи подразделениялада контракт бла къуллукъ этерге кандидатураланы сайларгъа болушурукълары айтылады.

Андан сора да, солдатлагъа деп тюрлю-тюрлю концертле, тюбешиуле, акцияла къураладыла. Сёз ючюн, заставалада «Равнение на книгу!» деген акция бардырылгъанды. Алагъа къонакъгъа Москвадан чыгъармачыланы къауму келген эди: жазыучула, жырчыла, китапланы сюйгенле. Ала аскерчилеге китапла келтирген эдиле.

Къыралны чегини тау жерле бла ётгенини, сёзсюз, хайыры, хатасы да бардыла. Сёз ючюн, жууукъдагъы элледен жашла, тийишли саулукълары, билимлери да бар эселе, заставалада контракт бла ишлерге боллукъдула. Ала жашагъан жерлерин, адамланы иги таныйдыла, ол билим ишге жаланда хайыр келтирликди.

Башха жанындан а, Къабарты-Малкъар битеу дуниягъа да айбат жерлери бла белгилиди, дагъыда тау жерлени асламын заповедникле аладыла. Терскъолну, Огъары Бахсанны, Огъары Малкъарны, Булунгуну, Бызынгыны, Элбрусну гара суулары, таза хауасы, аламат таулары, череклери, кёллери туристлени кеслерине тартханлай турадыла. Болсада бу жерлени кёрюр ючюн а энчи эркинлик керекди.

Ахырында чекчи аскерле бюгюнлюкде энчи службагъа тюрлендирилгенлерин белгилерге тийишлиди. Аны себепли бюгюнлюкде «заставала» жокъдула, аланы орунларына «бёлюмле», отрядны орунуна уа управление къуралгъандыла. Болсада сёзле алышыннганлыкъгъа, чекчиле жууаплы борчларындан артха турмайдыла.

Басмагъа **ТИКАЛАНЫ Фатима** хазырлагъанды.

Пресс-конференция

Къулакълары иги эшитмегенлеге – жангы аппаратла

Къабарты Малкъар республикада РФ-ни Социальный страхование фондуну республикалы регион бёлюмюнде бардырылгъан пресс-конференцияда бизде биринчи кере этилген эки операцияны юсюнден айтхандыла.

Къулакълары осал эшитген эки жаш адамгъа шёндюгюлю техника керекле салгъандыла. Бу операциялагъа башчылыкъ этген, ара шахардан келген врач-хирург Дамир Мухамедов айтханнга кёре, ала тап бошалгъандыла. Республиканы лор врачларыны усталыкъларына да ол бийик багъа бергенди эмда быллай операцияланы мындан ары ала кеслери да эталлыкъларына ышаннганын билдиргенди.

Операция бара тургъан кезиуде.

Этилген операциялада Север Кавказда биринчи кере шёндюгюлю техника керекле баш сюекге бегитилгендиле. Ала адамны саулугъуна хата келтирмезча материалладан ишленнгендиле. Бу технологияны бир игилиги – аппарат, адам сау къадарда ишлегенлей тургъаныды. Электрокюч анга бир тюрлю ыз бла да берилмейди. Адамны терисинде ол эсленмегени себепли, микробла бла байламлы ауруу чыгъарына къоркъуу да жокъду. Быллай жангы техника кереклени саусуз сабийлеге ючтёрт жылларындан окъуна салып башларгъа жарайды. Ала андан сора врачха хар жыл сайын эки кере кёрюнюрге керекдиле. Аппаратланы жаланда бир энчилиги – багъалары асыры уллуду.

Къабарты Малкъарда бюгюнлюкде эсепде къулакълары осал эшитген 850 адам барды. Аланы барысына да ол жарсыуну кетерирге энчи техника амалла керекдиле. Фондну регион бёлюмюню башчысыны орунбасары Елена Романова айтханнга кёре, бу жаны бла адамладан быйыл 356 заявка алыннганды. Бюгюнлюкде аладан 237-си керекли затла бла жалчытылыннгандыла. 2010 жылдан башлап, КъМР-ни Саулукъ сакълау министерствосу, къулакълары осал эшитгенлеге аллай техника кереклени салдырыр ючюн, операцияла этерге квотала береди.

Бизни республикада быллай саусузла бла байламлы болумну юсюнден врач-сурдолог Заира Сижажева айтханды.

- Халны иги жанына тюрлениуюне бизде кёп болмай хайырланып башланнган, ол жаны бла жартылыкъны ачыкълагъан шёндюгюлю оборудование ахшы себеплик этеди, - дегенди ол. - Аны хайырындан къагъанакълада окъуна тохташдырыргъа боллукъду къулакълары иги неда аман эшитгенлерин. Республикада аллай минг сабийден биринде болуучуду быллай жартылыкъ.

- Къалай-алай болса да, биз бир затны да аярыкъ тюйюлбюз быллай аппаратура керек болгъанланы барысына да болушур ючюн, - дегенди Елена Романова.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Огъурлу юйюрлени, ахшы адамланы, усталаны саугъалагъандыла

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

«Активная жизненная позиция» деген номинация ИТАР ТАСС-ны Къабарты-Малкъарда корреспонденти Чернышова Маринагъа жетгенди, «Профессионализм» номинацияда 32-чи номерли орта школну устазы Атмырзаланы Лейля эмда 1-чи номерли поликлиникада врач Каскулова Ауалият айырмалыгъа саналгъандыла. «Жамаут-политика ишге тири къатышханы ючюн» деген номинацияда хорламгъа КъМР-ни Парламентини депутаты Татьяна Хашхожева тийишли болгъанды. Бек иги къырал-муниципальный къуллукъчугъа уа КъМР-ни Президентини советниги Уяналаны Аминат эмда Валентина Шериева саналгъандыла. «Культурада» жырчы Таукенланы Галинаны аты айтылгъанды.

Саугъаланнганла барысы да сахнагъа чыгъып, аланы ишлерине былай бийик багъа берилгени ючюн, тиширыуланы шахар советине, аны председатели Лидия Дигешевагъа, Нальчик шахарны жер-жерли администрациясында культурагъа башчылыкъ этген Мадина Товкуевагъа да жюрек ыразылыкъларын билдиргендиле.

Сахнагъа чакъырылгъан тиширыулагъа саугъаланы эр кишиле бергендиле. Аланы араларында «Къабарты-Малкъар» телеканалны директору Мухадин Кумахов, Парламентни депутаты Бетал Назранов, «Единая Россия» партияны Къабарты-Малкъар регион бёлюмюню исполкомуну таматасы Владислав Дядченко, Культура эм солуу паркны директору Хочуланы Алий, шахарны администрациясыны башчысыны заместительлери Вячеслав Муравьёв эм Игорь Кладько, къурулушчу Мухамед Бегидов да бар эдиле.

Ол кюн бек иги эр киши да сайланнганды. Ол предприниматель М. Кудалиев болгъанды.

Залда олтургъанланы жарыкъ жырлары, ариу тепсеулери бла Светлана Тхагалегова, Ольга Сокурова, Текуланы Амур, Азрет Арамисов, Хусен Шалов, Куловланы юйюрлери, «Каллисто», «Нальцук» ансамбльле да къууандыргъандыла.

ХОЛАЛАНЫ Марзият

ШИМАЛ КАВКАЗ КЮН САЙЫН

Къоркъуусузлукъну вопросларына къарагъандыла

Россейни Къоркъуусузлукъ советини секретары Николай Патрушев Сочиде Юг федеральный округну (ЮФО) выездной кенгешин бардыргъанды. «Анда Къоркъуусузлукъ Советни 2011 жылда тамамларыкъ борчларыны, ол санда модернизациялауну эм экономиканы инновация жаны бла айныууну мурдору болгъан шартныча, миллетни къоркъуусузлугъун жалчытыуну вопросларын сюзюлгендиле»,-деп ангылатхандыла ведомствону пресс-службасында.

Андан сора да, Сочиде айырыу компанияланы эм округну территориясыны субъектлеринде асламла къатышып бардырылгъан уллу мероприятияланы къоркъуусузлукъларын жалчытыуну вопросларын сюзюлгендиле. Быйылны апрель айыны ахырында Патрушев Томскеде да выездной кенгеш бардыргъанды. Ол Россейни миграция политикасыны проблемаларына жоралангъанды.

Заран тюшгенлеге – болушлукъ

Къобанда къутургъан сууланы хатасындан заран тюшгенлени барысына да крайны бюджетинден болушлукъла этилликдиле. Аны юсюнден Краснодар крайны губернатору Александр Ткачёв билдиргенди, регионну бир бёлек районларын - Апшеронск, Мостовск, Лабинск, Курганинск, Белореченскни къутургъан суула къалай басханларыны юслеринден кесини оюмун билдиргенди. Битеу алып айтханда къутургъан суула 22 элни басхандыла, 600 адам жашагъан 260 юйню ичлерине да киргендиле. «Насыпха адам жоюлмагъанды, уллу ырысхы заран а тюшгенди. Энди аны къаллай бир болгъанын тохташдырыргъа керекди»,-дегенди Ткачёв.

Къыйынлыкъгъа тюшген районлагъа вертолёт бла да къарагъандыла. Крайны комссиясы суу басхан келтирген заранны къаллай бир болгъанын тохташдыргъанды эм тюшген къыйынлыкъны кетериу ишле къалай баргъанларыны юслеринден кесини оюмун айтханды. Оперативный штабда авария аланы къатышханланы барысы бла да къутхарыу-излеу ишлени къалай бардырыргъа кереклисини юсюнден кенгеш болгъанды.

Черекле къутургъандыла

Адыгеяда 600 чакълы бир юйню алыкъа суула басып турадыла. Аны юсюнден ИТАР-ТАСС-ны корреспондентине Россейни МЧС-инде айтхандыла. Къыйынлыкъгъа тюшген зонада Краснодар крайны 309 юй тюп участкалары да бардыла.

Адыгеяны юч районунда эм Краснодар крайны беш районунда 23-чю майдан башлап 25-чи майгъа дери сакъ жаууннла жауып тургъанларыны хатасындан черекле къутургъандыла, жер тюбюнде суула кётюрюлгендиле. Эки регионну 29 элинде 879 жашау журтну суу басханды, алада 2,4 минг адам жашайды, дагъыда 2,3 минг юйтюп участкала да суу тюбюндедиле, 12 юй да оюлгъанды. 180 адам къоркъуусуз жерге кёчюрюлгендиле. 6 элге электрокюч берилмей тохтагъанды.

-Краснодар крайда къутургъан суула келтирген заранны 29-чу майгъа – бюгюннге – толусунлай кетерир план барды,-дегендиле министерствода. Алай эсе да, къыйынлыкъгъа тюшген районлада энтта жауунла жауаргъа, 150 чакълы бир журтну да суула басаргъа боллукъдула, дейдиле.

Ислам банкингни къураргъа таукелдиле

Россейде ислам банкингни айныууну перспективасын эм бу ишде тыш къыралланы сынауларын сюзгендиле «Ислам – дин айныуну жолуду» деген Грозныйде бардырылгъан 4-чю Халкъла аралы мамыр форумгъа къатышханла «тёгерек столда» сёлешгенлеринде. Анга бек иги специалистле къатышхандыла, ол санда экономика илмуланы доктору, Къазанны федеральный университетини регионоведение эм исламоведение кафедрасыны башчысы Ренат Беккин, ислам облигацияла жаны бла специалист Юлия Прудникова, юрист илмуланы доктору, профессор, экономиканы бийик школуну профессору Леонид Сюкияйнен эм башхала.

Ислам страхование этиу жаны бла «РОСНО» компанияны проектини оноучусу Алексей Коваленок Россейде ислам ахчагъа жол карта къаллай боллугъуну юсюнден кесини оюмун айтханды. Чеченни Третейск сюдюню председатели Ихван Гериханозну айтханына кёре, республика, тутхучлу эм бир тюрсгю айнып баргъан, къыралдача, ислам дуниясында да, намысы жюрюген адам башчылыкъ этген регионду. «Чечен Республика Ислам Банкны айныууну Джиддеча банкны юлгюсюнде, Россейни регионларыны араларында биринчи болуп, ислам банкингни къурар онгу барды»,-дегенди Гериханов.

Законодательствогъа тюрлениуле кийирирге дегендиле

Наркотиклени хайырланыугъа контроль этиу жаны бла наркотиклеге къажау кюрешген къырал комитетни председатели, федеральный службаны директору Виктор Иванов Ставропольда выездной кенгеш бардыргъанды. Кенгешде ол заранлы затха къажау кюрешни эм Шимал Кавказ бла Юг федеральный округлада аны хайырланыуну не къадар азайтыуну вопросларын сюзюлгендиле. Кенгешге къатышханла кофеинлери болгъан дарманланы рецепт бла сатыуну болжалын артдан-артха ата баргъанлары ючюн жарсыгъанларын билдиргендиле. «Ол дарманланы эркин халда сатыу «дезоморфия» наркоманияны жаяргъа себеплик этгенди»,-дейдиле адамла. «Комитет берген шартлагъа кёре, аллай наркоманла къыралда болгъан наркоманланы 5-10 процент чакълысыдыла»,-дегенди Иванов.

Кенгешде Россейни Юстиция министерствосуна эм Саулукъ сакълау , эм социальный жаны бла айнытыуну министерствосуна наркотиклеге юйреннгенлеге эм алагъа багъыуда уллу болмагъан бузукълукъла этгенлеге альтернативный халда жууапха тартыуну хайырлы механизмин къураргъа керекди деп, предложенияла этгендиле. Андан сора да, Россейни ФСКН-сыны къатышыуу бла школчуланы интернет-программаларын андан ары айнытыргъа оноу этилгенди.

Экстремизмге къажау сюелирге

Ставропольда 2010 жылда 26-чы майда, крайны ара шахарыны арасында болгъан терактны хатасындан жоюлгъанланы эсгергендиле. Шахарны культура эм спорт Тоханасыны къатында эсгериу митинг болгъанды. Губернатор Валерий Гаевский эм Ставропольну бла Невинномысскени епископу Кирилл ол бушуулу иш болгъан жерге гюлле бла гюл венокланы салгъандыла.

-Алыкъа, жарсыугъа, бизни жерибизде, къыралны башха регионларыны жерлеринде да, къоркъуулукъ азаймагъанды. Къырал да, халкъ да радикализмге эм экстремизмге къажау кюрешни, кючлени бирикдирип бардырыргъа керекдиле. Алай этер ючюн, къолдан келгенни аярыкъ тюйюлбюз»,-дегенди Гаевский.

Губернаторну айтханына кёре, координациялау кенгешден сора регионлада низамны игилендирирча мадарла этилгендиле. Ол быйыл правону къоруулау ишлеге 3 миллиард сом къоратыллыкъды деп да билдиргенди. 2014 жылгъа дери жоралаңнган «Ставрополье-Антитеррор» деген жангы край программа чыгъа турады. «Аны ючжыллыкъ прогноз ахчасыны ёлчеми-675 миллион сомду»,-дегендиле регионну башчысыны пресс-службасында.

ЮБИЛЕЙ

Ахшы тёрелеге таяна

Солдан онгнга: Фатима Маремшаова бла Гайыланы Алёна поликлиниканы тамата медсестрасы Рамета Кардановань алгъышлайдыла.

Нальчик шахарны биринчи номерли сабий поликлиникасыны къыркъжыллыгъы Къырал концерт залда байрам халда белгиленнгенди.

Жетмишинчи жыллада Къабарты-Малкъарда педиатрия служба болмагъаныны хатасындан туугъан сабийлени арасында ёлгенле кёп болгъандыла. Ол кемчиликни эсге ала, 1971 жылны январь айында Нальчик шахарда биринчи сабий поликлиника ачылады. Анда алтмыш минг сабийни саулукъларына къарагъандыла. Бюгюнлюкде Нальчикде башха сабий поликлиникала да ишлейдиле, бу поликлиникада эсепде уа жыйырма сегиз минг сабий бардыла.

Ингирде бек алгъа ол жыллада КъМР-ни саулукъ сакълау министри Мухадин Беров сёлешгенди. Ол, озгъан заманны эсгере, кёп сейирлик шартла келтиргенди. Сёз ючюн, бизни республикада педиатрия жаны бла бийик билимлери болгъан адамла жокъ эдиле, направленияла бла тышындан жиберилгенле уа бир кесек ишлеп, кетип къала эдиле. Болумну иги жанына тюрлендирир ючюн, башда сагъынылгъан поликлиника ачылады. Бу огъурлу ишде Тимбора Мальбахов бла Хутуйланы Ханафийни къыйынлары уллуду.

Юбилейде поликлиниканы биринчи баш врачы Елена Зелинская да сёлешгенди. Ол бюгюнлюкде реабилитация бёлюмню тамат асыды. Елена Петровна коллективин алгъышлагъанды, ызы бла квалификацияны ёсдюрюу курсланы юсюнден оюмун айтханды. «Мен къыркъ тогъуз жыл ишлейме поликлиникада, аны себепли бу проблеманы кётюрюрге эркинлигим барды,-дегенди ол. –Совет жыллада квалификацияны ёсдюрюу курслагъа деп командировочныйле берилгендиле, токъсанынчы жыллада аланы кетергендиле. Ачыкъ айтыргъа керекди: врачланы иш хакълары уллу тюйюлдю, кеслерини ахчаларына курслагъа барыргъа кёплени онглары жокъду. Аны эсге алып, керекли къоранчлагъа бюджетден ахча бёлюнсе иги боллукъ эди. Врач керти профессионал болур ючюн, усталыгъын ёсдюргенлей турургъа керекди».

КъМР-ни Парламентини Урунуу, социальный айнытыу эм саулукъ сакълау жаны бла комитетини председатели Жанатайланы Салим: «Адамгъа дунияда бек багъалы аны сабийлеридиле, сиз а аланы саулукъларын сакълайсыз. Ишигиз огъурлуду, къыйын болгъанлыкъгъа. Жарсыугъа, педиатрланы иш хакълары уллу тюйюлдю, бу ишде бизни да барды терслигибиз, аны кетерир ючюн, къолубуздан келгенни этерикбиз»,-дегенди. Ызы бла ол жууукъ заманда республиканы саулукъ сакълау сферасына 2009-2011 жыллагъа федеральный бюджетден эки миллиард бла жарым сом берилликди, дегенди. Кеси да бу ахчаны къалай къоратыллыгъына оноу этерикледен бириди – ол регионну координаторуду. Жанатай улу юбилейин белгилеген коллективге болушургъа сёз бергенди. Дагъыда поликлиникада ишлегенледен юч адамгъа жууукъ заманда КъМР-ни Парламентини Сыйлы грамоталары берилликлерин да айтханды.

КъМР-ни Президентини кенгешчиси Уяналаны Аминат биринчи сабий поликлиникада ишлегенлени алгъышлагъанды. «Тёгерегингде адамланы жарытыргъа сюе эсенг, ичингде кюн болургъа керекди»,-дегенди закийледен бири. Сиз жарытасыз бизни»,-дегенди ол.

КъМР-ни саулукъ сакълау министрини орунбасары Гайыланы Алёна бу поликлиника республикада бек иги медицина учреждениеды, къыркъ жылны ичинде бийик даражада ишлейди, дегенди эмда бир къауум специалистлеге министерствону Сыйлы грамоталарын бергенди.

Байрамгъа белгили жырчыла бла тепсеу коллективле къатышхандыла. Аланы номерлерини араларында концертни бардыргъанла поликлиниканы тарыхын эсгергендиле. Бу поликлиникада бизни къыралда «СССР-ни халкъ врачы» деген атха бек биринчи тийишли болгъан Зинаида Ланина кардиоревматолог болуп ишлегенди, жууукъ заманда анга 85 жыл толлукъду.

Коллектив ветеранларын да унутмайды, ол иги тёрени тутхан поликлиниканы шёндюгю башчысы, КъМР-ни сыйлы врачы Фатима Маремшаовады.

Мында бусагъатда 270 специалист ишлейди. Кёп врачланы сабийлери, бийик билим алып, поликлиникада аталары неда аналары бла бирге сабийлеге багъадыла.

«Саулукъ сакълау» миллет проектни чегинде алыннган оборудование багъыу ишни башха даражагъа чыгъаргъанды. Алгъын биохимия анализле ара шахарны ара лабораториясында этилип тургъандыла, энди уа поликлиникада этиледиле. «Спектрап» рентген аппаратда сабийни жыл санына кёре облучениеяны азайтыргъа онг барды. Жангы аппаратураны хайырындан фиброгастроскопия амал бла аш орунну тинтирге онг чыкъгъанды. «Милаб 20» УЗИ-аппарат жюрекни, мыйыны эм сюеклени юсюнден толу информация береди.

«Биз билимибизни, заманыбызны, жашауубузну да сабийлеге беребиз. Ауругъан, къыйналып тургъан сабий ышарса-андан уллу саугъа жокъду бизге»,-дегенди поликлиниканы баш врачы Фатима Маремшаова.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

Редакцияны къонагъы

«Мында къанатла битгенча болама»

Бу кюнледе Нальчикде математикадан Экинчи халкъла аралы Россей–Къазакъ симпозиум бардырылады. Ол «Уравнения смешанного типа, родственные проблемы анализа и информатики» деген темагъа аталгъанды. Анга къатышыргъа Къазахстандан, Болгариядан, Германиядан, Прибалтикадан эм башха жерледен белгили математикле келгендиле. Ол алимни - Андрей Васильевич Бицадзени 95- жыллыгъына аталгъанды. Аны чеклеринде «Жаш алимлени тогъузунчу школлары» да бардырыллыкъды. Анда тёрт секция ишлерикди.

Мувашархан Женалиев симпозиумгъа «К теории одного особого интегрального уравнения и его приложения» деген доклады бла къатышады. Аны жаланда Алматада угъай, бирси жерледе да иги таныйдыла. Мувашархан Къазахстанны Билим бериу эм илму министерствосуну илму комитетини математика институтуну директоруду, физика-математика илмуланы докторуду, профессорду.

-Мувашархан Танабаевич, Нальчикде биринчи керемисиз?

-Мен бери биринчи кере келмейме. Алай хар заманда да Къабарты-Малкъаргъа келлик болсам, къалай эсе да, бир сейирлик зат бла тюбеширикча, жюрегим учуннганча болама. Быллай конференциялагъа 1991-93 жыллада да къатыша тургъанма. Белгили математик Адам Нахушев 1994 жылда мени доктор диссертациямы оппоненти болгъан эди. Аны ол заманладан бери таныйма.

-Симпозиумгъа бу жол неннча адам келгенсиз?

-Ол Россей-Къазакъ ат бла бардырылгъаны себепли кёбюрек келирге да сюйген эдик, болсада тюрлю-тюрлю сылтауланы хатасындан бери оноулан келгенбиз. Бизде, Къазахстанда, Адам Маремовични окъуучулары кёпдюле. Сёз ючюн, Тынысбек Кальменов. Ол бизни республиканы Билим бериу эм илму министерствосуну Илму комитетини математика, информатика эм механика институтуну генеральный директоруду. Мен кесими да аны окъуучусуна санайма. Илмуланы кандидатлары Ауэсхан Жунисов, Турсунбек Елдеспаев, Турсунбек Карабасов – была барысы да Нахушевни аспирантлары болгъандыла. Аны себепли бизни Къабарты-Малкъар бла, бютюнда Нальчик бла кёп зат байламлы этеди.

Бу жол Россей – Къазакъ симпозиум экинчи кере бардырылады. Биринчи кере уа ол 2004 жылда болгъанды. Андан бери иги кесек заман озгъанды. Биз мында тёрт кюн турлукъбуз. Секцияланы ишлерине кесибизни докладларыбыз, лекцияларыбыз бла да къатышырыкъбыз.

-Былай къарагъанда, сиз тинтген уравненияла жаланда къагъытлада къала болурла дерча тюйюлдю. Жашауда аланы не магъаналары барды?

-Математика модельле, биз жарашдыргъан уравненениядла, сёз ючюн, реактив самолётланы ишлегенде, гидромеханикада, эл мюлкню тюрлю-тюрлю сфераларында эм бирси жерледе да керек боладыла. Биз илмуда алыкъа киши да этмеген уравленияла бла кюрешгенибиз себепли аны жангычылыкъгъа санаргъа болады. Сора математика шарт илмуду. Сени илму ишингде башха алим не бир гитче халат табаргъа неда ол тюздю деп къояргъа боллукъду. Андан башха оюм математикада айтылмайды.

- Къазахстанда бу илму иги айныгъанмыды?

-Бизде математиканы институту ишлейди. 2006 жылдан бери аны директорума. Сизде, Къабарты-Малкъардача, Илму аралары, тюрлю-тюрлю институтлары болгъан жерле алай кёп жокъдула. Математика илмуладан онеки докторубуз барды. Биз биягъында сагъынып кетген Тынысбек Кальменов Къазахстанда математика жаны бла бек уллу школну башчысыды. Делегациябыз мында, симпозиумда, кёргюзтюрюк ызланы кёбюсюн ол жарашдыргъанды. Ала бюгюннгю экономиканы айнытыугъа бек керекли темаладыла. Биз бютюнда къыйын эм кёп сфералада хайыр келтирлик уравненияла бла да ишлейбиз.

Хар къайдача, математикагъа жаш адамла келселе сюебиз. Нек дегенде бу сферада ала аздыла. Жашла бла къызла юристле, экономистле болургъа къызынып, бирси илмуланы излемейдиле. Математика да ала сюерча болса, бек игиси ол эди.

-Не хайырлары барды быллай симпозиумланы?

-Халкъла аралы симпозиумла, «Жаш алимлени школу» къуралып бардырылгъаны – ол болмагъанча уллу да, магъаналы да ишди. Алагъа айтхылыкъ алимле келедиле, кеслерини не бла кюрешгенлерини юсюнден докладла этедиле, лекцияла окъуйдула. Биз ала бла тюбешиуледе сынауларына юйреннгенибиз, ангыламагъан затыбызны соруп кенгешгенибиз – была барысы да бек керекли, хайырлы да затладыла.

-Сора нени жаратдыгъыз мында?

-Билемисиз, быллай илму симпозиумланы жыл сайын къурап, бийик даражада бардыргъан – ол уллу ишди. Нальчикни бу жаны бла кесини энчи жетишимлери бардыла дерге боллукъбуз. Биз а математикада Адам Маремович жарашдыргъан ыз бла кёп ишлегенибиз себепли, бери келип, кесибизни ишибизни, ангылаубузну ачыкъларгъа онг тапханыбыз мындан ары да айный, жетишимле болдура барыргъа уллу къошумчулукъду. Симпозиум – ол, биринчиден, информацияды. Бюгюннге дери эм мындан ары да этерик ишлерибизни кюзгюсюдю.

Быллай жерледе танышларынг бла тюбешсенг да, къууанаса. Къабарты-Малкъар, бютюнда Нальчик шахар – жаннет жерди. Бери келсем, мени хар заманда да къаллай эсе да бир тюрлю учунуулукъ бийлейди, къуруда ишлеп турлугъум келеди. Бу жол да ол тёрт кюнню ичинде айтхылыкъ математиклеге солууму алмай тынгыларыкъма.

Мында бизге бек жарыкъ тюбегендиле. Адамларыгъыз иш кёллю, ачыкъ ниетлидиле. Кеслери да, жеригизча, сюйдюмлю, ариу къылыкълыладыла.

Ушакъны **МОКЪАЛАНЫ Зухура** бардыргъанды.

АДАМ ЭМ АНЫ КЪАДАРЫ

Къыйынлыкълада чыныкъгъан

Халкъыбызны ёмюрледен бери жашагъан жеринден айырып, Орта Азияны, Къазахстанны къум тюзлерине тёгедиле. Законну, тюзлюкню жорукъларын аякъ тюп этгенле чегемли жигитни юй бийчеси Мариямгъа, аны бири биринден кичи сабийлерине, къарт атасына да хурмет этмедиле. Къудайланы юйюрюн Къазахстанны Жамбул областында Къурдай районуну Къаракъундуз элине келтирип атадыла.

Айбатлыгъын поэтле назмуларында, художникле суратларында кёргюзтюп бошаялмагъан Чегем ауузунда зауукълу жашагъан мамыр таулулагъа жаханимни эшиги ачылды. Тауларыбызны гара сууларына юйреннгенле энди къум тюзледе саркъгъан илипинни кир сууларын ичалмай къыйналадыла, ачлыкъ, иссилик кибик кёчгюнчюлени къырып баргъан затланы айтмай къойсакъ да. Айтмай къояргъа уа ахыры да жарарыкъ тюйюлдю: Малкъарыбызны кёп адамы жоюлгъанды кёчгюнчюлюкню азабын чегип.

Мен эсигизге салгъан затла бу очеркни жигитини къадарында, кюзгюдеча, ачыкъ кёрюнедиле. Исхакъны анасы Мариям Куйбышев атлы колхозда чюгюндюр ёсдюреди. Бу битим таулу тиширыуну жаз башындан кюз артына дери тынчлыгъын, саулугъун алады. Ол мында бек къыйын ишге саналады. Аны алайлыгъына мен кесим да шагъатма. Жаз башында, чюгюндюр зыгытла жерден айырылгъанда, бек жубанчлы, ауур жумуш башланады. Хар уяда халыча, иничке зыгытладан жыйырмасы чакълыдан бирин-экисин къалдырыргъа тюшеди. Къызыу кюн, ташча къатдыргъан топуракъда, ол ишни шарайыпсыз тамамлагъан а алай тынч тюйюлдю: бек эслеп юзмесенг, зыгытланы бири да къалмазгъа къоркъууду.

Ингирде юйюне кючден-бутдан жетип, кесин тёшекге атады. Бираз эс тапхандан сора сабийлерине бир къабарыкъ хазырларгъа кюрешеди.

Хазырлаб а не хазырларыкъ эди? Бирде чырламачыкъла биширсе, экинчи кюн а халтамала этеди неда къош къалашчыкъла хазырлайды. Унну уа тамата жашы Исхакъ мажарады. Ол комбайнла тирлигин оргъан будай сабанда машакъ (будай башла) жыяды. Кюн узуну тамамлагъан ишине эки-юч уууч мирзеу бередиле. Хакъы хазна болмаса да, Исхакъ, бир уллу саугъа алгъанча, юйюне къууанып къайтыучусун бюгюн да унутмагъанды. Келтирген будайчыгъын, къол тирмен бла тартып, ун неда жарма этиучюсюн да.

Отун мажаргъан да тынч болмагъанды. Жай айлада Исхакъ будайны саламын, къаураланы аркъасы бла ташыйды. Жылны башха кезиулеринде уа, къырлада ёсген чырпыланы сындырып, ауур жюкню тюбюнде кеси да иги кёрюнмей, къайта эди юйюне. Бир кюн а аякъларын юшютюп окъуна келген эди. Алай юйюрде тамата жашны иши отун хазырлау бла бошалмайды. Анасыны къыйын къадарын женгиллетирге кюрешеди Исхакъ. Ол чюгюндюр бахчада кёп заманын ётдюреди. Зыгытланы жукъартыу, тизгин араланы жумушатыу, ханс артыу, бахчаны сугъарыу кибик ишлеге тири къатышады.

Кёплеригиз билесиз, ол къайгъылы жыллада колхозла кёп ишлетип, аз хакъ бериучюлерин. Асламында уа трудодень жазыу бла чекленип къалыучусун да. Куйбышев атлы колхозда да болум алай эди. Мариям, сау жылны урунганлыкъгъа, хазна иш хакъ бермейдиле. Ол сабийлерин кечиндирир ючюн, кёп тюрлю мадарла этеди. Ахыр къыстырыкъчыкъларын-кийимлерин, къумачларын - сатады. Жыйырма сотых жерде нартюх ёсдюрюрге кюрешеди.

Аны къазгъанлагъа хакъ берип, урлукъ салдырады. Бахчада нартюх зыгытла кёгерип, жюрекни къууандыра эдиле. Алай, кюн къысып, битимле суу излейдиле. Ол а мында бек къыт эди. Жаланда эр кишилеге, бетсизлеге жете эди суу. Исхагъ а бахчаны бир кесекчигин сугъаралгъан эди. Ол да жарап, тёрт-беш машок нартюх ташыгъан эди юйюне аркъасы бла.

Темир да бюгюледи, адам а - бютюнда. Жашлай баш иесинден айырылып, киши жеринде, танымагъан адамланы арасына тюшген, къарыусуз атасыны, ууакъ сабийлерини къайгъылары кечекюн да тынчлыкъ бермеген, колхозда ауур ишни тамамлагъан таулу тиширыу тёшек болады. Акъылбалыкъ болмагъан тамата жашы Исхакъдан сора къарар адамы жокъ. Ол а кюрешеди, билгенин, эталгъанын аяп къоймайды.

Алай Исхакъ анасыны кёлюн алыргъа итиннгенликге, анга кереклисича онгланы къурагъан къыйын эди. Юйчюкню къабыргъалары, тюбю, башы да топуракъдан эдиле. Эшигини, терезесини жепилеринден сууукъ жел киреди. Исхакъ, жепилени жабып, от этип, юйню жылытханлыкъгъа, эртенликге отоуда суу бузлап чыгъады.

Атадан ёксюз къалгъан сабийлери энди аналарындан да айырыладыла. Ол огъурсуз, ачы кюн Исхакъны эсинден бир да кетмейди:

- Къабыр къазгъанла, анабызны асырагъанла да тиширыула, школчула эдиле... Бизни сабийле юйюне берирге оноулашадыла. Алай, атабызны эгечи Таткош келип, ючюбюзню да Жамбул шахарда жашагъан Нафисатлагъа (ол атамы бир эгечи) элтеди. Биз тогъуз сабий ёсген уллу юйюрге къошулдукъ. Школгъа да атабызны эгечинден туугъанла бла бирге жюрюгенбиз.

Къудайланы юйюр тюшген Къаракъундуз элде дунганлыла, курдла, къарачайлыла, малкъарлыла, оруслула жашайдыла. Кёп миллетлени сабийлери окъугъан а орус тилде этедиле. Устазланы арасында Исхакъны жерлешлери Шахмырзаланы Османны жашы Сагид, Къудайланы Бачийни жашы Музафар да болгъандыла. Урушха дери Ленинни ордени бла саугъаланнган, белгили малкъарлы поэт Шахмырза улу кесини фронтда жоюлгъан шуёху Къудайланы Исмайылны жашына энчи эс бурады.

Бюгюн да аны дерслерин сюйюп эсгереди Исхакъ: «Сагид Османович, кесини хуржунунда жюрютюучю уллу сагъатын къангагъа тагъып, къыркъ беш минут болгъунчу окъугъуз деучюсю эсимдеди. Устазны сёзюне эс бурмагъанынгы эслесе неда бир хылинги керсе уа, къулагъынгдан тартыр эди, къоркъутургъа, жаныргъа кюрешип. Неда болсун, Шахмырза улу бизге билим берирге кюрешгенин кеч ангылагъанма!.»

Исхакъ Жамбул шахарда жетинчи классны «тёрт» эм «беш» белгилеге бошайды. Эл мюлк техникумну зоотехникле хазырлагъан бёлюмюне киреди. Экинчи курсунда окъуй тургъанлай, Совет Аскерни тизгинлерине чакъырадыла. Белоруссияда къуллукъ этеди. Бир жыл окъугъандан сора танкны командири болады. Солдатны жашауу къыйынды, бош заманы азды. Алай Исхакъ, солдат борчун да толтура, сегизинчи-онунчу классланы заочно бошайды. Орта билим алып, бийик окъуу юйге кирирге онг табады. Аскер къуллугъун кереклисича бошап, аталаны сыйлы жерине, сабийликден бери кюсеген малкъар тауларына къайтады.

Дондагъы Ростовну университетини журналистле хазырлагъан факультетини заочно бёлюмюнде окъуйду. Ишлеген а «Коммунизмге жол» («Заман») газетибизни редакциясында этеди. Алгъа корректор, ызы бла тилманч болуп. Кесине буюрулгъан жумушну тынгылы тамамлайды.

Ишин жаратханлыкъгъа, анга редакциядан кетерге тюшеди. Республикабызны Ич ишлерини министерствосунда билимли таулу жашла керек боладыла. Ол заманда мында кадрла бёлюмню таматасы Батчаланы Исмайыл аллай жашланы ана тилибизде чыкъгъан газетни редакциясында табады. Аланы бири Къудайланы Исхакъ болады. Батчаланы Исмайыл, министерствода парткомну секретары Чеченланы Расул, Кючменланы Мухарбек кибик сынаулу къуллукъчуланы болушлукълары бла Къудай улу ишни эбине тюшеди. Ол политика бёлюмде тамата инструктор болады. Ич ишлени органларында ишлегенлени низамлы, ариу къылыкълы, билимли этер ючюн, кёп къыйын салады. Мында жыйырма эки жылны бет жарыкълы къуллукъ этеди майор Къудай улу.

Исхакъ ол жыллада СССР-ни Ич ишлерини Академиясыны Ростовдагъы факультетин да ахшы белгиле бла бошагъанды. Аны ишине тийишли багъа бичилгенди. Саугъаларыны арасында ючюнчю даражалы «За безупречную службу» майдал, «Отличник милиции» деген белги, СССР-ни Ич ишлерини министерствосуну диплому, республикабызны Ич ишлерини министерствосуну Сыйлы грамотасы эм башхала бардыла. Къудай улуну ишчи китапчыгъында жаланда бюсюреуле жазылгъандыла.

Исхакъ юй бийчеси Нажабат бла тёрт жашны бла бир къызны аягъы юслерине салгъандыла.

ЗАНКИШИЛАНЫ Хусейин.

ЭНЧИ ИШ

Ит иесин беш жыл сакълайды, жолдан кёзюн алмай

Пермьчи Хатико, кече-кюн демей, жол жанындан кетмей, озгъан машиналагъа къарай, иесин сакълайды.

Бу къалын боз тюклю, мудах талгъыр кёзлю ит Пермь крайда уллу жолдан 100 метр чакълы бир жанында жашап тургъанлы беш жыл чакълы болады. Къышда былайны терен къар жабады, жайда уа кырдык ит кёрюнмезча бийик ёседи. Ит а, бойнун созуп, хар ётген машинаны ызындан тюрслеп къарайды. Кезиулю машинаны къарамы бла ашыргъандан сора, терен ёхтюнюп, ол харип жаныуар, жолдан бир жанырақъда мугурайып, жукъугъа киришеди. Бирбирде уа ол, аякъларына башын салып, жолгъа жарсыулу къарап туруучуду, кимни эсе да сакълагъанча, къачан келесе деп. Ол сакълагъан а келмейди...

-Ит бизни багъалы къонагъыбыз болуп къалгъанды. Дальнобойщикле, сора ауузланыргъа деп былайда тохтагъан жолоучула, артыкъда аланы сабийлери, сатып алып аш берeдиле итге. Макаронла, беляшла, чебуреклe. «Итчик ач болмасын», деп. Биз майонез бла келген челеклени атмайбыз, жууабыз да, жууумдукъгъа ётмек, адамладан къалгъан ашарыкъланы къошуп Хатикобузгъа (итге ол атны атагъандыла вокзалда кесини ёлген ийесин –Ричард Гирни сакълап тургъан итни намысына) беребиз,-дейдиле алайда жашагъанла.

Эки жыл мындан алда уа ит аулакъда ачыкъ жерде жукъламасын деп, халал жюрекли адамла картон ящикни келтирген эдиле ол кечеледе жукълаучу жерге. Сора бир кесекден анга юйчюк да ишледиле, къардан, жауундан, желден да къорууласын итчигибизни деп. Ол а былай ишленнгенди. Алайдагъы лесопилкагъа къара иномарка бла бир тиширыу келеди. Аллайны былайда жашагъан халкъ эндиге дери кёрмегенди: бу жерли тиширыула резин чурукъла бла айланадыла, ол а – шпилькалада.

- Анга къыркъ жыл чакълы бир бола болур эди, кеси да бир ариу зат. «Итге къарасам, жюрегим жарылыргъа жетеди»,-деп, ишге бара, итге аш келтирип бере турду да, сора: «Будка жарашдырыгъыз итге, ахчасын берирме»,-деп кетген эди ол тиширыу, - деди лесопилканы къалаууру Сергей. –Ыйыкъны ичинде заказны этдиле. Мен арбачыкъ бла будканы эки километрге элтип, ит тургъан жерге орнатхан эдим. Ит жангы журтуна жуукълашыргъа базынмай тургъанына, ийисгеп-ийисгеп кёргенине кенгден къарап турдум. Ахырында будкагъа кирди да, чулгъанып жатды. Кёп да турмай заказчы да келди... Шеша да алып. Алмадым... «Харип итге болушханбыз»,-деп къойдум. Экинчи келгенинде уа, ол огъурлу тиширыу конфетле да, бир пачка жараулу чай да келтирген эди.

Кёп болмай а – къышны ахырында – ит тас болду да къалды. Кафеде ишлегенле да, къаты жюрекли дальнобойщикле да бек жарсыдыла итни тас болгъанына.

-Водительле былайтын ёте башласала, итни тёгерекге-башха кёз жетдире излеучю эдиле, бизни Хатикобузгъа не болду деп, барыбыз да бек жарсый эдик. Кюн да къыздырып, къар тёбеле да эрип кетгенде кёрдюк итни – будкачыгъыны къатында чёгюп тургъанлай. Къар бек терен эди, анданмы кёрюнмей турду, огъесе агъачдамы кечинди – аулакъдан эсе анда жылыды, аш да тынч табыллыкъды анда.

Иеси авариягъа тюшген машинада уа болурму эди...

Не итди ол? Къайдан келгенди бери? Некди жангыз кеси? Ол итни юсюнден бу тийреде жашагъанла бири бириннден ариу таурухла къурагъандыла. Аладан биринде айтылгъанына кёре, бир машина авариягъа тюшеди да, аны иеси ёледи, ит а, жауунда, къарда, кюн къаты къыздыргъанда да, келлик сунуп, иесин сакълап турады, алайдан кетмей. Ол таурух керти болгъанын билир ючюн, Нытвенскедеги ГИБДД-гъа барабыз.

Бу районда болгъан аварияла жазылгъан журналла юч жылны сакъланадыла, ит кёзге уруннганлы да беш жыл болады. Алай эсе да, инспекторла бизни ангыладыла:

-Сизге керекли ол эрттегили журналла къайда эселе да мындадыла, кесибиз да аланы таптапкаладан алып, тинтирге деп тура эдик, итни иеси, кертиси бла да, авариягъа тюшюп ёлгенин тохташдырыр ючюн,-деп майор, шкаф къатындагъы шинтикге минип, коридордагъыла сакълсынла, бизни итчигибизни иесин излейбиз, деди.

Къагъытланы ичинде тапдыла бизге керек болгъан, 2005-2006 жыллада жоллада болгъан аварияла жазылгъан журналланы.

-Ол эки жылны ичинде айтылгъан жерде адам ёлюп бир авария да болмагъанды, дайым да алайтын жюрюйбюз, итни да иги таныйбыз,-дедиле гаишникле, жарым сагъат чакълы бирни журналлагъа къарагъандан сора, башларын кётюрюп.

«Къышда бутканы къар басса, ол а анга кирирча жол ачып жашай эди. Ол къатхан къарны юсюне чёксе уа, къаргъала аны къатына тизилиучю эдиле – ит аланы къалауурла этип, постлагъа саллыкъча. Суратха алыргъа фотоаппаратыбыз болмагъанына да жарсый эдик. Итни къайдан келгенин, кимни сакълагъанын да билирге кюреше», - дейдиле алайда жашагъанла уа.

...Огъесе, мантарла жыя айланнганладанмыды?

Гаи шникле да айтхан эдиле Хатико былайда нек айланнгганыны юсюнден дагъыда бир хапарны: аны иеси пенсиячы мантарла жыяргъа деп агъачха баргъанлай, жюреги тутуп, больницагъа элтгендиле. Болсада врачла анга болушалмагъандыла, не бек кюрешген эселе да. Ол анда ёлгенди, ит а шёндюге дери да аны келирин сакълап турады, деп.

Биз ол тийредеги больницагъа барабыз. Докторла уа, къолларын жайып, алай болмагъанын ангылатдыла:

-Андан бери къаллай бир заман озгъанды. Жаралыланы кюн сайын келтиредиле... Ит бла бирге мантарла жыя айланнган киши эсибизде тюйюлдю, деп.

Ол таурухланы тинтип, итни иелерин тапхан да сундукъ бир жол.

- Ол бизни тас болгъан Бимибиз суннган эдик. Огъурлу, оюнчакъ ит эди. Жангы жылны кечесинде тас болуп къалды. Эштада, петардаланы атылгъан тауушларындан къоркъуп, къачып кетген болур эди. Къайтмады... Артда эшитдик уллу жолну къатында бир иесиз ит жашагъанын. Ол бизни тас болгъан Бимибиз болур деп бардыкъ, ашарыкъла да алып, будканы къатына. Туудукъчугъум «Бим! Бим!» - деп чакъырды итни. Ол а агъач таба къачып кетди. Жангызлай айлана, кийик болуп къалгъан кёреме деп , келди кёлюме. Бим овчаркагъа ушашлы эди – къаралдым кюл тюрсюнлю, бу уа акъсылдым кюл бетли эди, - деп хапар айтхан эди алайда Ерши элде жашагъан Зоя Пачина.

Дагъыда

Эсгертмеле да саладыла

Японияда Сибуя станцияда Хатико итге эсгертме салгъандыла. Бу ит а акитаину къумалыды, иесин – Токиону университетини профессору Хидэсабуро Уэнону - бек сюйгени эм анга кертичи болгъаны бла дуниягъа аты айтылгъанды. Иеси ёлгенден сора Хатико 9 жылны ичинде аны келирин сакълап тургъанды станцияда. Бу шартха кёре, фильм салыннганды, баш ролюн Ричард Гир ойнап.

Тольяттиде да барды итге жораланнган эсгертме, халкъда анга «Верный» деп атагъан эдиле. Адамла айтханларына кёре, немец къумалы бу ит 1995 жылда М5 номерли жолда къызыл бетли автомобиль авариягъа тюшгенден сора эсленнгенди былайда, деп. Хапаргъа кёре, машинада ит эм аны иелери жаш бла къыз болгъандыла, жангы юйюр къурагъанла. Къыз алайда окъуна ёлгенди, жаш да эки сагъатдан сора больницада ауушханды. Ит а сау къалгъанды. Адамла итни юйюрсюндюрюрге да кюрешгендиле, ит а 2002 жылгъа дери, ёлюп кетгинчи, жол жанында кесини иелерин келирле деп сакълап тургъанды.

Статьяны басмагъа **Алёна СМИРНОВА** хазырлагъанды. «**Комсомольская правда**» газетден.

Сурат хапарлайды

Къарындашлыкъ, огъурлулукъ, берекетлик

Къарачайлыланы къонакъбайлыкъларыны юсюнден кёп кере жазылгъанды. Сурат да анда алыннганды. Аны кёргенлей, бек алгъа кёзге уруннган зат - берекетлик, огъурлулукъ, арада жуууклукъ. Жырлада айтылгъан бир халкъ болгъаныбыз - «эки къушну эки къанаты, Минги тауну эки тёппеси» деген сёзле эсибизге келедиле.

Ал жыллада Къулийланы Къайсын атлы малкъар къырал драма театр къарындаш республикагъа гастрольлагъа жылгъа бир – эки кере барып тургъанды. Хар жолдан анга болмагъанча жарыкъ, къууанчлы тюбегендиле. Озгъан ёмюрню 80-чи жыллада Карачаевск шахарда аллай тюбешиуледен бирин алгъанды суратха белгили актёр, фотожурналист Шахмырзаланы Алексей.

Таныгъан болурсуз малкъар театрны актёрларын Маммеланы Ибрагимни бла (сол жанында экинчи), Кючюкланы Магометни (онг жанында ючюнчю). Ортада жамычы бла сюелген Эбзеланы Сейитбийди. Онг жанындан биринчи къарачайлы жазыучу Хубийланы Магометди. Башха экиси да Хубийланы жашларыдыла.

САРАККУЛАНЫ Асият.
Суратны **Шахмырзаланы Алексей** алгъанды.

Чакъырыу

Чачдырылыучу устройство жокъ этилгенди

26-чы майда 05 сагъат 30 минут бола, Бахсан шахардан келе, Тырныаузгъа кирген жерде жолну сол жанында («Бахсан-Азау» федеральный жолну 59-чу километринде) къолдан ишленнген чачдырылыучу устройство атылгъанды. Оператив-следствие къауум алайгъа терк жетгенди. Алайны тинтгенлеринде, чачдырыу болгъан жерден 90 метр бир жанына барып, тыш кёрюмдюсю чачдырылыучу устройствогъа ушагъан зат тапхандыла.

Алайгъа келген специалистле айтханнга кёре, табылгъан зат узакъдан радио бла атдырылырча ишленнген чачдырылыучу устройстводу, кеси да гитче газ баллонну (10-литрлик) ичине салыннганды. Аны кючю 6 килограмм тротилге тенгди. Башха жерге элтирге, тепдирирге къоркъуулу болгъаны себепли ол тургъан жеринде чачдырылгъанды. Киши ачымагъанды.

Экспертле тынгылы тинтгенден сора быллай оюмгъа келгендиле: КъМР-де банда къауумла бу тюрлю чачдырылыучу устройствону 2010 жылда кёп кере хайырланнгандыла. Энчи белгилеп айтханда, Элбрус посёлокда аскерчилеге чабыууллукъ этгенде эм 2010 жылда октябрьде Тырныаузгъа кирген жерде.

Аманлыкъчыла аллай чачдырылыучу затны къурашдыра туруп, уллу газ баллонну (50-литрлик) хайырланнгандыла. Право низамны сакълаучу органланы къуллукъчулары былтыр февральда «Новый поворот» къонакъ юйню къатында, ичине аллай чачдырылыучу устройство салыннган автомашинаны табып, терк окъуна теракт болмазча, бу уллу чачдырыудан адамла ачымазча этгендиле.

Оператив-излеу ишле эм тинтиуле энтта да бардырыла турадыла.

Оператив штаб адамланы сакъ болургъа, контртеррорист операцияны право низамына оюмлу къараргъа дагъыда бир кере чакъырады. Тёзюмлюлюк, сабырлыкъ изленнгенин, гузабалыкъ, чамланыу керек болмагъанын ангылатады, право низамны сакълаучу структуралагъа болушургъа, КТО-гъа къатышханлагъа иги кёзден къараргъа, оператив службаланы ишлерине чырмаулукъ этмезге, штабны келечилери айтхандан чыкъмазгъа кереклисин эсге салады. Аны алайлыгъы кёплени жашауларын сакъларыкъды.

Бир тюрлю ишеклик туудургъан шарт кёрсегиз, ол санда адамла, автомашинала, затла: бу телефонлагъа сёлешигиз:

-КъМР-де МВД: **40-49-10** (дежурный бёлюм);

49-50-62 (ышаныулукъну телефону);

-РФ-ни МВД-сыны Север-Кавказ федеральный округда Баш управлениясыны «Э» арасы **42-70-52** (дежурный бёлюм);

-РФ-ни Къоркъуусузлугъуну федеральный службасыны КъМР-де управлениясы: **48-16-02** (дежурный бёлюм), **48-15-81** (ышаныулукъну телефону);

КъМР-де оператив штабны аппараты: **48-16-37**, **48-15-48**.

КъМР-де оператив штаб.

Театр

«Чонай къатын алады»

Токумаланы Жагъафарны Чонайы сахнадан кетмегенли бир талай жыл болады. **31-чи майда Къулийланы Къайсын атлы малкъар къырал драма театр кесини кезиулю оюнуна – «Чонай къатын алады» деген комедиясына - чакъырады.** Аны режиссёр Владимир Теуважуков салгъанды.

Оюннга Жангоразланы Мажит, Мамайланы Фатимат, Мамучиланы Кемал эм башхала къатышадыла.

Чонайны къалай тюрлю къатын алгъанына къараргъа чакъырабыз. Спектакль **18 сагъат 30 минутда** башланырыкъды.

Соруу болгъан бу телефон бла сёлешсин: **47-54-41**.

КИТАПХАНА

Жарыкъ от жагъа

Элбрус районда Ара библиотека системаны Тырныауздагъы 3-чю номерли шахар филиалы энчи эсепдеди. Тюзюн айтханда, филиаллыкъны чегинден ол эртте чыкъгъанды, ол ачылгъанлы уа жетмиш жылдан атлагъанды.

Шёндю библиотеканы фондунда 13 мингден артыкъ китап барды. Бу арт кезиуде бери тюрлю-тюрлю литература келеди. Мында иш не жаны бла да иги тамамланады. Жаланда былтыр бери келгенлени саны 7600 адам болгъанды, аланы асламысыны жыл саны 15 жылдан отузжыллыкълагъа дериди. Эсе да, ол жаш тёлюдю, асламысында студентле бла абадан классладa окъугъанла.

Китапланы бергенден сора да, библиотекачыла окъуучуланы излемлерин билип, анга кёре къурайдыла ишлерин эм алагъа келгенлеге кёп тюрлю информацияны да табадыла. Литература ингирлеге эм башха мероприятиялагъа да сценарийле жазыладыла. Школла бла да иги байламлыкъ барды – конкурсла, тюрлю-тюрлю тематикалы ингирле да къураладыла. Китап кёрмючлени, информация бюллетеньлени да хазырлайдыла библиотекачыла.

«Книгочей» деген клуб да аланы башламчылыкъларыны хайырындан къуралгъанды. Ол башха усталыкълары болгъанланы, жашланы, абаданланы да сейирлерине кёре бирикдиргенди. Бек башы уа – китапха сюймекликди, аны окъуу. Клубну тарыхы уа къыркъ жылдан атлагъанды. Ол заманны ичинде бардырылгъан жыйылыуланы саны бир ненча жюзден кёбюрекди. Ала литератураны, искусствону, илмуну, динни, атеизмни эм башха темаланы юслеринден эдиле. Аланы бир къауумларында уа Россейни, Къабарты-Малкъарны да белгили жазыучулары бла поэтлери болгъандыла.

- Бу арт жыллада бизни тюбешиулерибиз литература-музыкалы ингирлеча эм алагъа кёре жыйылулача бардырылгъанлары себепли биз, клубубузну атын тюрлендирип, анга «Волшебный очаг» деп атагъанбыз, - дейди библиотеканы директору Нина Ахматовна Постникова. – Адамла бла тюбешиу – ол уллу насыпды. Аланы араларында жылыу, ангылау болады, ол а хар кимни да жюрегинде бек иги сезимлени туудурады. От жагъа уа – жылыуду, къонакъбайлыкъды. Клубну ишине бек тири къатышханла Алла Губанованы, Ольга Быкованы, Елена Коваленкону, Светлана Иорданны эм башхаланы болушлукълары бла китапланы, искусствону, музыканы сюйгенлеге солуу ингирлени сейирли ётдюрюрге кюрешебиз.

Тырныаузну бир къауум билим берген учреждениялары бла – гимназия бла, 3-чю бла 6-чы номерли орта школла эм лицей бла – бизни библиотека къаты байламлыкъда ишлейди. Библиотеканы ишчилерин бек къууандыргъанла уа лицейчиледиле. Ол окъуу юй бла кёп сейир мероприятияла бардырабыз. Башланнган класслада уа «Библионик» бла «Теремок» деген биригиуле къуралгъандыла. Аланы класс башчылары Галина Ивченко, Татьяна Могилевец эм Аминат Шамурзаева бизге бек болушадыла. Ала бла бирге кёп тюрлю сейир оюнла, ингирле да къурагъанбыз.

Районну Культура двореци, краеведение музейи, искусстволаны сабий школу да библиотека бла бирге белгилейдиле байрамланы, юбилейлени, башха затланы да. Мындагъы христиан килисаны иеромонахы Игорь бла воскресный школну таматасы И.С. Чуйгук бла да библиотека байламлыкъ жюрютеди.

Нина Постникова бла бирге библиотекада бир ненча жылны ишлейди Жабелланы Лейля да. Ол бери тюз да школну бошагъанлай келген эди. Быйыл а Лейля Нальчикде культураны бла искусствону колледжин тауусханды, библиотеканы таматасыны да билимли болушлукъчусуду.

ТЕМИРЛАНЫ Анатолий.

Табийгъатны тазалау

Саугъагъа - аттракционла

Озгъан айда Къашхатау посёлканы администрациясы школчуланы араларында «Жашил патруль» экология конкурсну башлагъан эди.

Аны бардырыуну баш мураты ёсюп келген тёлюню табийгъатны тазалай тутаргъа, аны киркипчикден тазалау, ол кир-кипчикни къаты тюрлюлерине уа жарашдырыучу производствогъа жарарыкъ сырьёгъача къараргъа юйретиудю.

Конкурсну борчу - окъуучуланы къагъыт, пластмасс затланы жыйып, жарашдырыучу предприятиялагъа ётдюрюрге юйретиудю. Нек дегенде алай бла биз табийгъатны таза турууна себеплик этерикбиз.

Къашхатауну школуну окъуучулары конкурсха кёл салып къатышхандыла. Дерследен сора жыйылып, тёгерекни киркипчикден тазалагъандыла. Алай бла «Жашил патрульда» 6-чы «А» эм «Б» классла хорлагъандыла. Ала 7 тонна чакълы къагъыт эм 500 килограмм да пластмасс жыйгъандыла. Сабийле посёлокну администрациясыны грамотасы эм Нальчикге аттракционланы паркына жолоучулукъ бла саугъаланнгандыла.

Бу кюнледе уа ала устазлары Жуболаны Марианнаны бла Мокъаланы Абидатны башчылыкълары бла район Культура юйню тёгерегин тап халгъа келтиргендиле.

БЁЗЮЛАНЫ Залина,
Черек районну администрациясыны пресс-службасы.

Жашау халла

Уллу юйню арбазында - гытычыкъ

Ахмат бла Налжюз юйюр къурап жашагъанлы быйыл 60 жыл болады. Ала адепликлери, низамлары, тизгинликлери, бир бирлерине намыс эте билиулери бла бюгюн да саулай элге юлгюдюле. Тукъумда, тийреде аланы эркелетип, Ахмат аппа, Налжюз нана, дейдиле. Ала орамгъа чыкъсала, уллу, гитче да алларына келип саламлашырла, жумуш айтсала, чабып этерле.

Бу огъурлу къартланы айтхан сёзлерини татлылыгъы бал кибикди. Ахшы адам къарт болса да, жазылып къалгъан накъышха ушайды деп, баям, таулула аллайла ючюн айтхан болурла. Ала жашагъан узакъ ёмюрлеринде кёпню кёргендиле. Сууукъгъа, бораннга чыдагъандыла, чуууакъ кюнлени къуанчына къууана да билгендиле.

Ахматны бла Налжюзню хайт деген юч жашлары бла эки къызлары бардыла. Аланы барысы да, толу юйюр къурап, хар бири кеси энчи жашайды. Эки къарт а тамата жашлары Жюнюс бла турадыла. Турадыла десем да, бир арбазда жашайдыла. Жюнюс уллу къошунбаш юйде, аппа бла ынна да гитче гытычыкъда.

Жюнюсню уа несин айтаса! Ол къолундан келген, юйюне ырысхы кёкден жауунча жаугъан аллай адамды. Бек къолайлы жашайды. Юй бийчеси Уркъуятны керилгенин а айтмай къой. «Кюн кёрмеген кюн кёрсе, кюндюз чыракъ жандырыр» деген нарт сёзню магъанасын аны юсюнде кёрлюксе. Беш отоуну ичи ырысхыдан толуду. Кюйюзлери, ундурукъ, терезе жабыулары, битеу юй кереги тыш къыралладан келген багъалы затладыла. Бир кюн кийгенин экинчи кюн киймейди. Къолларында он бармагъында алтын жюзюк салынмагъан жангыз эки баш бармагъыды.

Аппаны бла ыннаны гитче гытычыкълары уллу къошунбаш юйню арбазын тар окъуна эте башлагъаннга ушайды. Уркъуят ачыуланнган кюн, анга огъурсуз къарап: «Уруп, аудуруп къояйым, дейме»,- деп, аягъын кётюрюп жаныучуду. Аппагъа бла ыннагъа тырман этерге къой ансы, анга жангы жыйрыкъ окъуна кийдирме. Тырман этерге уа бир кёп сылтау табады кеси да.

Бир жол Налжюз, тюкеннге барып, юй жумушха керекли затларын алып келе, автобус тохтаучу жерде башха элден келген шагъырей тиширыугъа жолугъады. Аны сууукъ болуп тургъанын кёрюп, автобус келирге алыкъа заман барды, юйде жылынып чыгъарса деп, къоймай, юйге алып келеди. Терк окъуна хазыр отда аш жылытып, чай къайнатып сыйлайды. Ала бир бирлерин эркелетедиле, озгъан замандан, бусагъатда кёргенлеринден, билгенлеринден хапарлашадыла. Сууукъ жунчутхан жолоучу, Налжюзге ыспас эте, жолгъа чыгъады. Кёп да турмай, автобусха минип, элине кетеди. Ол ахшы жолгъа барсын, алай, Налжюзге аллай келин айланмадымы дейсе.

-Сен тыш элден келген къонакъны кесинги жарлы гытычыгъынга чакъырып, адетли сыйларча ашынг-сууунг да болмай, бизни башыбызны бедишге нек къойгъанса, къарт... Сизни къарангы бау мюйюшюгюзню кёрген эсе, ол бизни да алай жарлы, жаланнганч жашагъан суннган болур. Аны мени отоуларыма кийирип кёргюзтсенг а бизни къолайыбызны, мюлкюбюзню. Алай этерге акъылынг жетмейми къалды, огъесе кёзлеринге ауму чапханды,- деп, къайын анасына не айтмады, не къоймады.

Огъурлу ана эсирик келинини аллай даулашына, тырманларына эртте юйреннгенди. Бу жол да, шумсуз, гытысына кирип, тар эсе да, жылы, кирсиз отоуда олтуруп, мынчакъ санай тургъан къарт аппаны жанына чёкдю да, чохун тешип, жангыдан къыса:

-Жолла бир бек бузлауукъ болгъандыла. Аллах палахларындан сакъласын, Жюнюс машина бла шахаргъа кетген эди, не эсе да, кёп къалды,-деп жарсыды.

Ахмат да аны айтханына къулакъ сала, къолларын мынчакъладан айырмай:

- Сакълаучу Аллах сакъласын,- деп къошду.

Аппа бла ынна бюгюн да балаларына ахшы тилекле эте, туудукъларына къууана, уллу арбазны тар мюйюшюнде жашайдыла.

ТЕММОЛАНЫ Мухадин.

Бир ыйыкъгъа гороскоп

26-чы майдан - 1-чи июньнга дери

Къочхарла. Тыш адамла айтханнга тынгыламай, сизге не керек эсе да, аны этерге кюрешигиз. Кеси аллыгъызгъа ишлегиз. Ол игиди эм файдалы боллукъду.

Танала. Къатыгъызда бола тургъан ишлеге иги эс буругъуз, болумгъа къатышмазгъа кюрешигиз. Андан эсе кенгден къарап, шагъатлыкъ этсегиз иги боллукъду.

Эгизле. Бу ыйыкъда иги жангылыкъла къуандырлыкъдыла сизни. Халал жюреклилеге кертичиликни эм сюймекликни кёргюзтюрге кюрешигиз ансы, кёлкъалды этерикдиле.

Айырычабакъла. Ариулукъ бла танышыу сизни жашауугъузну тюрлендирирге, жарыкъ эм къууанчлы этерге боллукъду. Болсада аллыгъызда кёре тургъан затла эм ишле алайдыла, деп алданмагъыз.

Асланла. Ыйыкъда сизни эслеп эсигизде, жукълап тюшюгюзде болмагъан затла – даулашла-тюйюшле окъуна да болургъа боллукъдула. Алагъа къатышханла хар бири да тийишлисине жолугъурукъду.

Къызла Бу ыйыкъда сюйген ишлеригиз бла кюрешигиз. Сизни кёз къарамыгъыз жанлы болмагъанла бла даулашып да кюрешмегиз. Андан къыймат боллукъ тюйюлдю, заман бошуна кетерикди ансы.

Базманла. Сиз терклик эм акъыл да керек болгъан ишлени тынгылы этериксиз, хар ишде да тюз болгъаныгъызны партнёрларыгъызгъа ангылаталлыкъсыз, ол а ишни тап къураргъа болушурукъду.

Акърапла. Бу жол къатыгъыздагъыла кимле болгъанлары ангыларча онгугъуз боллукъду. Оюмлагъыз, ажашыулукъдан къутулугъуз, жуууукълагъа, тенглеге, шуёхлагъа да эс буругъуз.

Садакъчыла. Ыйыкъда къыйын болумладан къутулургъа, борчларыгъыздан да женгилленирге онгла боллукъдула. Арыгъан эсегиз, отпуск алыгъыз, солургъа барыгъыз. Ол жайыгъыргъа, эс жыяргъа болушур.

Текемюйюзле. Эр киши эсегиз - тиширыула, тиширыу эсегиз - эр кишиле жаны бла сейирлик, романтикалы тюбешиуле боллукъдула. Алай эсе да, бек магъаналыгъа уа юйюр бла байламлы ишлени санарыкъсыз.

Суукъуйла. Иги ыйыкъ боллукъду. Ич кючюгюз бютюнда кючленирикди, бола тургъан ишлеге тийишли эс бурлукъсуз. Ышаныгъыз кесигизге, не десек да, адам кимден да иги биледи кесини кючюн.

Чабакъла. Иги болумла болушурукъдула сизге аягъы юсюгюзге турургъа. Аты айтылгъан, сиз таныгъан адам да болушурукъду сизге.

Иги эм осал кюнле

Кюнню тинтген астрономия лабораторияны прогнозуна кёре, 27-чи -29-чу майлада магнит боранла боллукъдула, 11-чи июньдан 12-чисине дери уа жерни магнитосферасы къалтырарыкъды. Июньда бек иги кюнле, астрологланы айтханларына кёре, 2-чи, 4-чю, 17-чи, 26-чы эм 29-чу кюнле боллукъдула.

Сёзбер

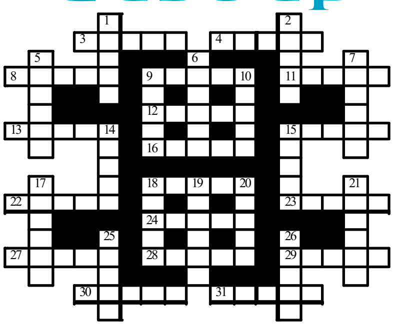

ЭНИНЕ: **3**.Айран+гыржын. **4**. Жамычы бла къуудадыла. **8**. Къынгырмюйюз ийнек.**9**. Салкъын жер. **11**. Ич кёнчекни бухчакъ тюбюнде аякъ сугъар бау. **12**.Патрон от. **13**. Бишген нартюх. **15**.Жипи жерде тёбечик. **16**. Къушну кёкде тутугъу. **18**. Чюйню башын тюйюучю. **22**. Аны бла жер сюредиле. **23**. Малла «чыгъаргъан» отун. **24**. Умут, бир затны этерге итиниу. **27**. Кенг ауузлу кюрек. **28**. Къолну иничке жери. **29**.Таудан аугъан жол. **30**. Чычхан ары ташаяды. **31**. Финлилени хамамы.

ЁРЕСИНЕ: **1**. Къылкъылы мирзеулюк битим. **2**. «Къабыучу» ханс. **5**. Кырдыкдан этилген жип. **6**.Телиракъ, жарты акъыллыракъ. **7**. Батмакъ. **9**. Узагъыракъ жерде ачыкъ жер, отлау. **10**. Эр киши ат. **14**.Малны ич хатхусу. **15**.Бичен тартханда хайырланылады. **17**. Эркин къая тешик. **18**. Агъачдан ишленнген адыр. **19**. Ол да кеселкеди. **20**. Иничке чыбыкъладан эшилген «сумка». **21**. Жабышыучу ханс баш.**25**. Агъач жаныуарчыкъ. **26**. Сабийни башында къургъакъ къашыу.

Сёзберни **ТОКУМАЛАНЫ Хусейн** жарашдыргъанды.

Газетни 93-чю номеринде басмаланнган сёзберни жууаплары.

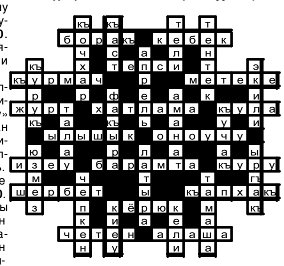

Урушну, урунууну, Сауутланнган кючлени эм право низамны сакълаучу органланы ветеранларыны (пенсиячыларыны) Нальчик шахар жамаут организациясы Уллу Ата журт урушну ветераны **АЛТУУЛАНЫ Асланбекни** жашы **Мустафаны** ауушханыны юсюнден, уллу бушуу этип, билдиреди эм аны ахлуларына, жуууукъларына къайгъы сёз береди.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ:КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

БЕППАЙЛАНЫ Муталип (баш редакторну орунбасары), КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан (баш редакторну орунбасары), АЛИКАЛАНЫ Владимир, БИТТИРЛАНЫ Аминат, ТЕКУЛАНЫ Хауа, ТОКУМАЛАНЫ Хусейн, ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь).

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмныйи -**42-63-01**. Баш редакторну орунбасарлары - **42-38-21**, **47-26-22**. Жууаплы секретарь - **42-66-85**
Секретариат - **40-93-62**. Корректорла - **42-63-52**

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:
Жамауат-политика бёлюм - **42-67-68,42-24-02.**
Экономика бёлюм - **42-66-73.**
Культура бёлюм - **42-75-82, 42-68-72.**
Социальный политика бёлюм - **42-66-76, 47-27-59.**
Жангылыкъла эм спорт бёлюм - **47-26-39, 42-66-71.**
Письмола эм реклама бёлюм - **42-37-94.**
Тилманчла бёлюм - **47-31-28.**
Сурат алыучула - **42-75-82, 42-66-76.**
Бухгалтерия - **42-30-87.**
Операторла - **47-26-28, 42-39-65.**

Редакция авторла бла къагъыт жюрютмейди. Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла.
Газетде басмаланнган материаллада айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишмезге боллукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн, Россей Федерацияны басманы юсюнден Законуна тийишлиликде материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.

Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машинка бла жазылгъан 5-6 бет) кёпню алмайды.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю июньда регистрация этилгенди.
Регистрация номер —Н-0066. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КъМР-ни Жаш тёлюню эмда жамаут биригиулени ишлери жаны бла министерствосуну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Тетраграф» ООО-ну типографиясында басмаланнганды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Газетлени иелерине тапдырыу ючюн КъМР-ни почта связыны федеральный Управлениясы жууаплыды. Телефонла: **42-06-51, 42-19-97**

Газетлени розницагъа сатыу ючюн КъМР-ни "Роспечать" акционер обществосу жууаплыды. Телефон: **42-69-34**

Номерге графикге кёре 19 сагъатда къол салынады. 21.00 сагъатда къол салыннганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Мокъаланы Зухура - дежурный редактор; Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарьны орунбасары; Акушуланы Феруза (4-чю бет), Зезаланы Лида (3-чю бет), Алийланы Белла (1-2-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 3500 экз. Заказ №1435

РЕДАКЦИЯНЫ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5
электронный почтасы: elbor_50@mail.ru